

O B E C K R Á Ľ O V C E – K R N I Š O V

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Pre obdobie 2026 – 2032 (2035)

OBSAH

1	Úvod	3
2	Analytická časť	5
3	Strategická časť	43
4	Programová časť	51
5	Realizačná časť.....	58
6	Finančná časť	64
7	Záverečná časť	66

1 ÚVOD

Názov:	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Kráľovce-Krnišov na roky 2026 – 2032 s výhľadom do roku 2035
Územné vymedzenie:	Banskobystrický kraj, okres Krupina, obec Kráľovce-Krnišov
Územný plán obce schválený:	nie
Dátum schválenia PHSR:	23.1.2026
Dátum platnosti:	01.01.2026 – 31.12.2032
Verzia:	1.0
Publikovaný verejne:	25.1.2026

Zdroj: vlastné spracovanie

Dokument „Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja“ (ďalej len PHSR) je základným a kľúčovým dokumentom pre riadenie samosprávy vychádzajúcim z poznania situácie a konkrétnych potrieb občanov, podnikateľov, záujmových skupín a ďalších subjektov v území formuluje svoju predstavu o budúcnosti spolu s činnosťami a projektmi na jej zabezpečenie. Potrebu zabezpečenia PHSR ustanovuje zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja a ukladá obciam povinnosť spracovať Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja ako nástroja, pomocou ktorého sa uskutočňuje podpora regionálneho rozvoja. PHSR je dôležitou podmienkou pre získavanie externých zdrojov, napríklad z EÚ, štátneho rozpočtu a pod., nakoľko možnosť žiadať o nenávratný finančný príspevok z týchto zdrojov je podmienená dokladovaním súladu projektového zámeru s prioritami schváleného PHSR obce.

Zámerom obce Kráľovce-Krnišov je využívať svoju geografickú polohu a prírodné krásy Krupinskej planiny pre rozvoj cestovného ruchu, rozvoj podnikania a hospodársky rast za podmienok trvale udržateľného rozvoja v kontexte zachovania kultúrnych tradícií a zvykov. V záujme obce je budovať kvalitnú infraštruktúru ponúkajúcu komunikačné, informačné a verejné služby na primeranej úrovni a tiež zlepšiť spoluprácu verejného, podnikateľského i neziskového sektora a obyvateľov obce.

PHSR obce Kráľovce-Krnišov na roky 2026-2032 s výhľadom do roku 2035 je strednodobý strategický dokument, ktorý na základe analýzy hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce stanovuje jeho strategické ciele a priority rozvoja. PHSR je základným programovým dokumentom podpory regionálneho rozvoja na lokálnej úrovni. Je prostriedkom na napĺňanie vízie ďalšieho smerovania rozvoja obce. Prostredníctvom PHSR sa uskutočňuje podpora rozvoja na úrovni miestnej samosprávy s dôrazom na sociálnu, hospodársku a environmentálnu sféru.

Pri spracovaní PHSR obce Kráľovce-Krnišov boli definované ciele a opatrenia v súlade s programovými dokumentmi regionálneho rozvoja národného, regionálneho a lokálneho významu.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je spolu s **Územným plánom veľkého územného celku Banskobystrický kraj** kľúčovým dokumentom pre riadenie samosprávy v oblasti regionálneho rozvoja.

Pri spracovaní obecnej stratégie bola využitá kombinácia prvkov expertnej a komunitnej metódy, hlavne pri získavaní informácií a vstupov pre spracovanie tohto dokumentu. Vychádza sa z miestnych šetrení, poznatkov zamestnancov, orgánov obce a právnických osôb pôsobiacich na území. Podkladovými bázami boli aj publikácie Štatistického úradu, Úradu práce sociálnych vecí a rodiny, údajov šetrení prevedených v obci Kráľovce-Krnišov a z ďalších dostupných metodík a schém už spracovaných rozvojových dokumentov.

Tento dokument formuluje tak strategické ciele, ako aj konkrétne opatrenia a aktivity, realizáciou ktorých budú tieto ciele naplnené. PHSR nie je uzavretý dokument bez možnosti zmien. Práve naopak, je dokumentom živým, otvoreným, ktorý môže byť v prípade potreby kedykoľvek aktualizovaný, doplňovaný a upravovaný. Jeho význam a využitie spočíva predovšetkým v tom, že je spracovaný na základe prieskumu názorov a potrieb volených orgánov obce, jej obyvateľov, záujmových skupín, ako aj za spoluúčasti miestnych aktérov a odborníkov.

Cieľ a obsah PHSR Obce Kráľovce-Krnišov

PHSR obce je nástroj na koncepčný a cieľavedomý rozvoj obecnej samosprávy. Definuje víziu a stratégiu rozvoja obce a na ich základe tvorí plán opatrení a aktivít, ktorými dosahuje určené priority a strategické ciele, ktoré berú ohľad na demografické, ekonomické, sociálne a environmentálne špecifiká a príležitosti obce.

Dôvod spracovania dokumentu

Hlavným dôvodom na spracovanie PHSR obce je príprava na nové programové obdobie európskych štrukturálnych a investičných fondov v roku 2021 – 2027 v rámci regionálnej politiky EÚ. Súvisiacim dôvodom je aj končiaca platnosť aktuálneho PHSR obce.

Charakteristika a štruktúra dokumentu

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami stanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe hospodárskeho a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku, na území ktorého sa obec nachádza, pričom zohľadňuje aj záväzné časti územnoplánovacej dokumentácie obce.

Úvod vysvetľuje legislatívny rámec, ktorý upravuje metodiku tvorby PHSR obce a jeho vzťah s inými strategickými dokumentmi ako aj vysvetľuje ciele a obsah dokumentu

Analytická časť opisuje aktuálny stav a tam, kde je to možné, prognózuje vývoj.

Strategická časť na základe identifikovaných problémov a potenciálu vyplývajúcich z analytickej časti definuje víziu rozvoja obce a hlavný cieľ do roku 2032, priority, strategické a špecifické ciele, opatrenia a aktivity.

Programová časť vyberá z navrhnutých opatrení a aktivít konkrétne programy a projekty, ktoré je potrebné zrealizovať na dosiahnutie hlavného cieľa.

Realizačno-finančná časť opisuje organizačné zabezpečenie realizácie PHSR obce, systém monitorovania a hodnotenia plnenia PHSR so stanovením konkrétnych merateľných ukazovateľov a možností finančného zabezpečenia jednotlivých opatrení a aktivít.

Akčný plán PHSR obce bude schvaľovaný na ročnej báze a bude obsahovať plán realizácie projektov v danom roku aj s definovaným finančným krytím.

2 ANALYTICKÁ ČASŤ

2.1. Základná charakteristika obce

Názov obce	Kráľovce-Krnišov
Historické názvy obce	Krnišov: Kurumsou Cormosso, Korumpsou, Krnipow Krmpow, Krnissow Kráľovce: Keralyffya, Kralowcze
NUTS 2	stredné Slovensko
Názov okresu	Krupina
Názov kraja	Banskobystrický
Región	Hont
Mikroregión	Mikroregión Južné Sitno, Región Sitno
MAS	OZ Zlatá cesta
PSČ	962 65
Web stránka	https://www.kralovce-krnisov.sk/
Prvá písomná zmienka o obci (rok)	1266, 1329
Nadmorská výška stredu obce v m n. m.	333
Celková výmera územia obce (km ²)	19,95
Počet obyvateľov (k 31.12.2024)	148
Hustota obyvateľstva na km ²	7,42

Zdroj: štatistika

2.2 História obce

Obec Kráľovce-Krnišov sa nachádza v malebnom údolí na úpätí Štiavnických vrchov a je súčasťou CHKO (Chránenej krajinej oblasti Štiavnické vrchy) juhovýchodne od vrchu Sitno. Obec je bezprostredne obklopená záhradami, TTP (Trvalé trávne porasty) a lesmi.

Územie bolo osídlené už v dobe bronzovej o čom svedčí jeden z najstarších archeologických nálezov zvolenskej územnej oblasti z roku 1872. Všetky nájdené predmety boli vyhotovené z bronzu. Dva sekeromlaty s kotúčovým tylom patria k unikátnym predmetom i v celoslovenskom meradle. K tomuto nálezu patrili tri kruhové ozdoby, nánožnice nosené na nohách a tri náramky štvoruholníkového prierezu. Tento hromadný nález je uschovaný v Národnom múzeu v Budapešti.

Obec Kráľovce-Krnišov vznikla zlúčením dvoch samostatných obcí. Kráľovce a Krnišov v roku 1964. Najstarší písomný dokument o existencii obce Krnišov je z roku 1266, kde sa uvádza pod menom Kukumsou a patrila Pazmanovcom v Bzovíku, potom Koháryovcom a Coburgovcom na hrade Čabrad'. Patrili im aj kaštieľ vo Sv. Antone. Názov Krnisov sa používal od roku 1808. Kráľovce sa spomínajú v roku 1329 ako Kirallyffy, ktoré najskôr patrili ku kráľovskému majetku, neskôr panstvu hradu Čabrad' a v roku 1773 už ako Kráľovce Coburgovcom. Podľa záznamov kronikára 11. a 12. januára 1567 napadli Kráľovce i Krnišov Turci a spustožili ich.

Medzi najstaršie a najrozšírenejšie zamestnanie patrilo poľnohospodárstvo (roľníctvo, ovocinárstvo) a chov dobytku. Obec chovala obecné býky a stavby po ich chove sa postupne adaptovali na kultúrny dom a obecné humno. V obci boli miestni remeselníci: kováči, kamenári, kolári. Patrili tam aj obuvníci, murári, stolári. Dodnes sa zachovali ich výrobky v podobe kovaných brán alebo kamenných šambrán s výzdobou plastickou alebo grafickou a na nich boli pripevnené železné okenice. Zachované sú i bohato vyrezávané štíty v podobe rastlinných ornamentov, kde v strede bola vyrezávaná ružica a pod vrchom kvet. Na niektorých existujúcich stavbách sú i kamenné tabuľky s vytesaným dátumom obnovy, či výstavby. Domy č. 13, 21, 65, 72, domy tvoria zachovaný rad pôvodnej hontianskej architektúry, nazývaný tiež „vrchný rad“.

Nezaháľali ani ženy. Temer každá domácnosť mala krosná kde si tkali plachty od vozových až po posteľné, ale aj na odev. Samozrejme tkali známe domáce „pokrovce“. Vyšívanie v zimnom období tiež zamestnávalo ženy, ktoré zhotovovali výbavy pre svoje deti. Výšivky niesli akcent a prvky domácej, miestnej kultúry v tejto oblasti.

V obci, v osade Tepličky patriacej pod časť obce Krnišov, od roku 1893 začala pracovať parná píla založená sitnianskym panstvom. Spracúvalo sa tu bukové drevo na parkety. Na území bývalej píly sa dodnes nachádza betónový objekt, ktorého vnútorný priestor sa využíval na naparovanie bukového dreva. Dodnes v katastri obce funguje kameňolom s andezitovým kameňom, ktorého prosperita v súčasnej dobe nadobúda najväčšie rozmery počas jeho histórie. Vlastníkmi sú Kameňolomy SR, Minerál. Obidva subjekty poskytovali hlavne v minulosti zamestnanosť obyvateľstva z obce.

Architektúra v obci

Obec podľa hodnotenia odborníkov patrí spolu so susednou obcou Žibritov k obciam, kde sa zachovala pôvodná Hontianska architektúra a zástavba obce. Zásahu v úvodzovkách, má na tom hlavne stavebná uzávať v rokoch 70-80 tých, keď na úkor strediskových obcí v našom prípade Hontianskych Nemiec došlo k tomuto politickému rozhodnutiu vtedajšieho zriadenia. Výsledkom toho bol úbytok obyvateľstva od roku 1972 440 obyv. do roku 1995 na 190 obyv. Na druhej strane teda ostal zachovaný bez rušivých zásahov tzv. „Vrchný rad“. V obci sú 4 domy so statusom kultúrnej pamiatky.

Obec má spracovanú Architektonickú štúdiu, ktorá podrobne zmapovala vývoj obce, aplikáciu všetkých prvkov zástavby za posledné storočie, čo do stavebných, stolárskych, kamenárskych, kováčskych. Slúži to ako pomôcka pri rekonštrukcii stavieb, ako bohatý námet využitia miestnych identických prvkov už v spomenutých oblastiach. Samozrejme s prihliadnutím na potreby dnešnej doby. Významným zástavbovým prvkom sú i tzv. humná, ktoré mal takmer každý dom pýšiaci sa prívlastkom - gazdovský.

V obci sa nachádza evanjelický kostol v neogotickom slohu z r. 1794 a prestavaný bol v r. 1909 kedy obec zachvátil ničivý požiar. Zhoreli takmer skoro všetky krytiny, ktoré boli toho času z ražnej slamy tzv. šúbikov. Posledná slamená krytina bola za tvrdú vymenená v roku 1964

V časti Krnišov sa nachádza zachovalá zvonica, dominanta tejto časti obce. Slúžila pre katolícku farnosť kde oproti nej sa nachádzal katolícky kostol. Toho času sú tam len kamenné ruiny a jeho múry boli do základu rozobrané v roku 1952.

Nedaleko obce sa nachádza lokalita „Pivničky“ kde sú zachované vínne pivnice v dnešnej dobe slúžiace ako pivnično - viničné - rekreačné zariadenia. Podľa dostupných prameňov boli to aj ukryté v čase tureckých nájazdov, ktorým sa nevyhla ani naša obec.

Zástavba obce, sa dá charakterizovať: v časti Kráľovce ako podoba trojuholníka a v časti Krnišov obdĺžnika, ktorá smerom na juh sa zbíha do jedného uhla. Rodinné domy staršieho dátumu mali klasické členenie predná izba, čierna kuchyňa s krbom na pečenie chleba a zadná komôrka a potom maštaľ. Vedľa sa nachádzala sýpka .

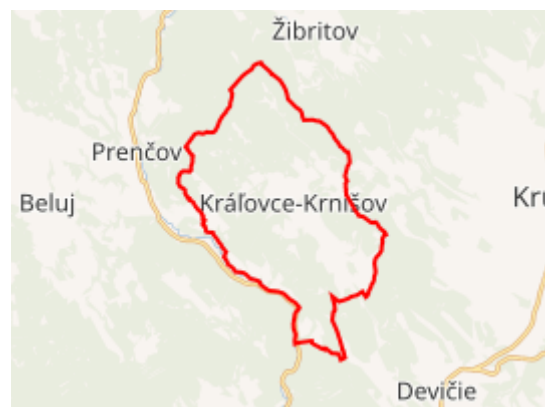
Významné osobnosti: K popredným patrili Samuel Stankoviansky (1907-1980) chemický inžinier absolvent chemickej fakulty v Prahe neskôr univerzitný profesor na prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave. Okrem pedagogického prínosu mal podiel na výskume v rámci analytickej chémie čoho dôkazom sú množstvá odborných prác v tejto oblasti. V súčasnosti jeho meno nesie chemická priemyselná škola v Banskej Štiavnici. Vďaka nemu sa jeho bratia chýrny kováči dostali do povedomia ľudí širokého okolia v perfektnom oceľovaní sekier a toporov. V rokoch 1868 až 1878 pôsobil v obci katolícky kňaz Andrej Kmeť, zakladateľ slovenského múzejníctva, botanik, archeológ.

2.3 Zemepisná charakteristika obce

Obec Kráľovce-Krnišov patrí do Banskobystrického samosprávneho kraja, do okresu Krupina. Leží v malebnom údolí na úpätí Štiavnických vrchov na ľavostrannom prítoku Štiavnice a je súčasťou Chránenej krajinej oblasti Štiavnické vrchy. Obec Kráľovce-Krnišov vznikla zlúčením dvoch samostatných obcí Kráľovce a Krnišov v roku 1964.

Mapa 1. - 4.: Geografická poloha obce

2.4 Prírodné podmienky

Geologické pomery

Geologický substrát obce je tvorený neovulkanitmi - prevažne pyroklastikami andezitov a andezitmi vitrofyrickými záverečnej fázy, amfibolicko-biotitickými a dacitmi II. fázy a pyroxenickými andezitmi II. fázy.

Z hľadiska geomorfologického možno územie označiť za vulkanickú blokovú štruktúru Slovenského stredohoria. Doliny potokov sú hlboké v tvare písmena V, bez nivy, alebo so slabo vyvinutou nivou. Ipeľská pahorkatina, teda nížinná oblasť sa pri obci Sudince stretáva s Krupinskou vrchovinou, s mierne zvlnenou geomorfologicky odlišnou jednotkou. Nadmorská výška sa pohybuje okolo 400 metrov nad morom. Výmera katastra je 1995 ha.

Pedologické pomery

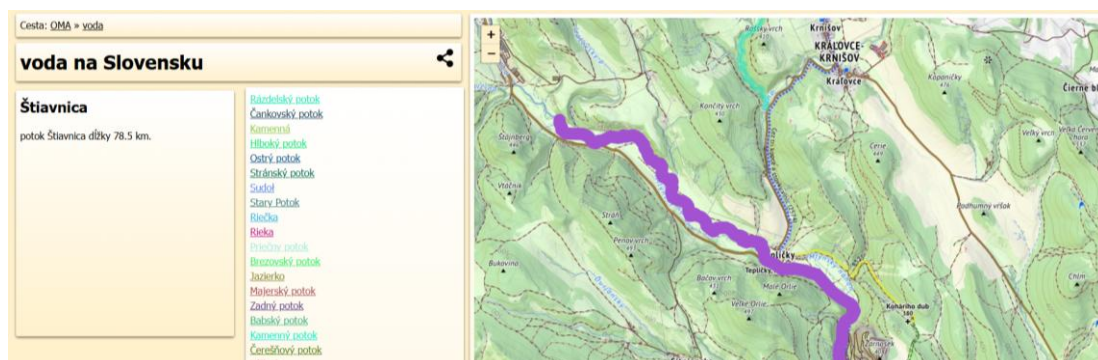
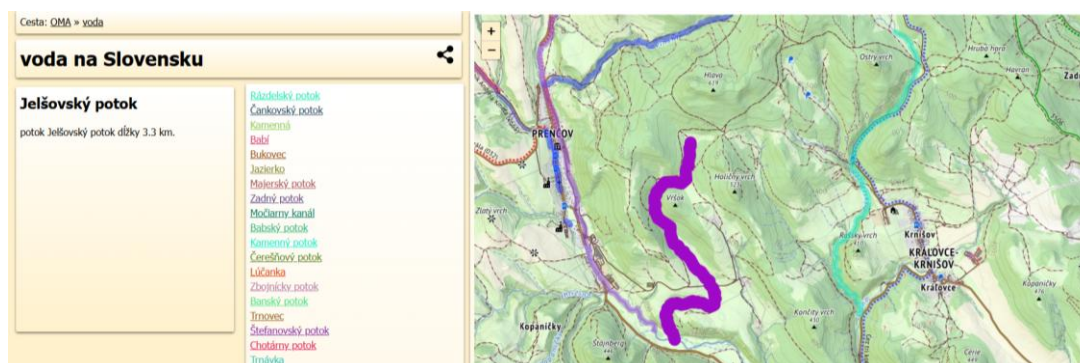
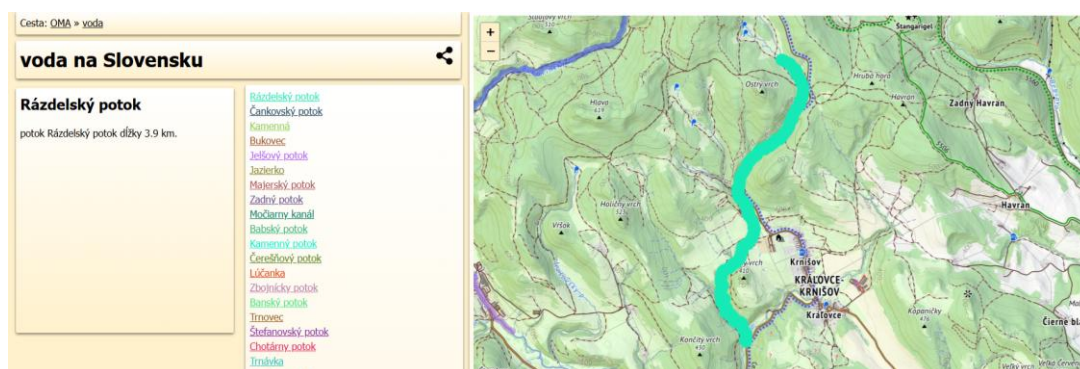
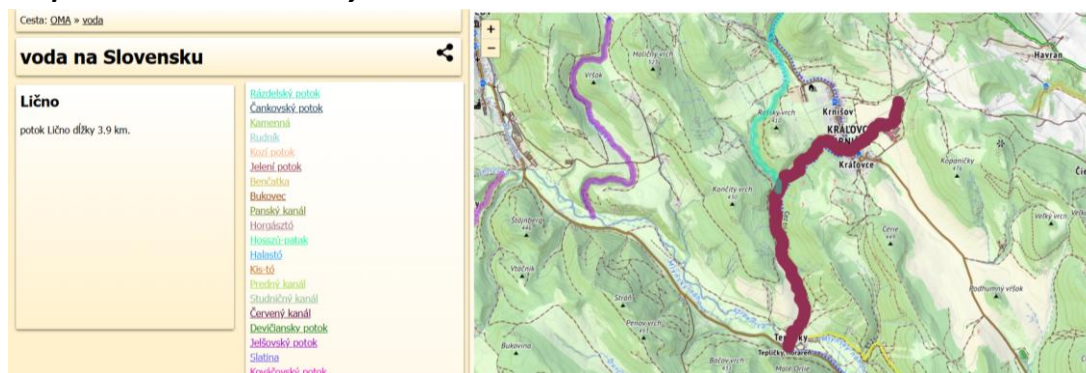
Takmer celé územie pokrývajú kambizeme nasýtené a nenasýtené, ktoré možno charakterizovať ako pôdy stredne skeletnaté (najmä vo vyšších nadmorských výškach). Majú dobrú, až priemernú zásobu živín a patria medzi vhodné pôdy pre pestovanie lesa, ale sú tiež perspektívne pre poľnohospodárstvo, najmä pre TTP. Sprievodne sa vyskytujú rankre a kambizeme oglejené. Z pôdných druhov prevládajú pôdy hlinité, miestami piesočnato-hlinité.

Hydrologické pomery

Hydrografia územia je do značnej miery daná klimatickými pomermi. Závisí hlavne od množstva zrážok, ktoré spadnú na danom území. Hlavnými zásobovateľmi povrchových tokov v tomto regióne sú zrážkové vody a vody z topiacich sa snehov.

Zo všetkých zrážok, ktoré spadnú v tejto oblasti, vplyvom klimatických pomerov a čiastočne geologického substrátu 1/3 odteká. Katastrom obce preteká Rázdelský potok dlhý 3,9 km, Jeľšovský s dĺžkou 3,3 km, potok Lično s dĺžkou 3,9 km, ktorý sa vlieva do Štiavnice s celkovou dĺžkou 78,5 km a potok Studenčík.

Mapa č. 5. - 8.: Vodné toky v katastri obce

Klimatické pomery

V území prevláda horská klíma chladná, mierne teplá a teplá, podľa nadmorskej výšky územia. Priemerná ročná teplota vzduchu je od 5,5 °C do 8 °C. Priemerné ročné zrážky sú okolo 650 mm. Priemerná oblačnosť je okolo 62%. Počet jasných dní je približne 48 do roka a počet zamračených dní asi 125. Územie patrí k málo veterným.

Rastlinstvo a živočíšstvo

Podľa mapy pôvodnej vegetácie sa na celom území rozprestierali dubovohrabové lesy, spolu s dubom cerovým. Ostrovkovite sa vyskytovali kvetnaté bukové a jedľové lesy na severne exponovaných svahoch. Na údolia potokov sa viazali jaseňovo-brestovo-dubové a jelšové lužné lesy. Súčasné lesné porasty zhruba zodpovedajú svojim druhovým zložením pôvodnej vegetácii. Na územiach s miernejším sklonom sa dnes nachádzajú lúky a pasienky, ktoré sčasti postupne sukcesne zarastajú. Výskyt živočíchov je viazaný na jednotlivé rastlinné spoločenstvá. Možno povedať, že na väčšine územia je zastúpené živočíšstvo listnatých lesov.

Štiavnické vrchy sú v rámci Západných Karpát posunuté k juhu, čo sa prejavuje aj v zložení fauny. Na celom území prevažuje lesná fauna, ktorú na južne exponovaných svahoch a bralách nahradili teplomilné panónske druhy. Z veľkých cicavcov, ktoré zahŕňajú celú škálu poľovnej zveri mierneho pásma, treba spomenúť – daniela škvrnitého a muflóna obyčajného, ktoré sa vyskytujú hlavne v západnej časti územia. Oblasť Sitna bola kedysi známou srnčou rezerváciou s kapitálnymi trofejovými srncami. Dnes srnčiu zver vytláča jelenia zver. Osobitnú pozornosť si zasluhuje naša najväčšia mačkovitá šelma – rys ostrovid, ktorý sa vyskytuje takmer na celom území, no najpriaznivejšie podmienky má v málo navštevovaných severných oblastiach. V starších lesných porastoch sa vyskytuje aj mačka divá, jazvec obyčajný, tchor obyčajný. Po dlhšom čase sa opäť udomácnil medveď hnedý, ktorý sa rozšíril z Kremnických vrchov. Z drobných zemných cicavcov treba spomenúť hmyzožravce – bieložúbka krpatá, bieložúbka bielobruchá, piskor malý.

Z početného vtáctva si osobitnú pozornosť zasluhujú dravce, ktorých prítomnosť druhov a výskyt sa prísne tají vzhľadom k častému vykrádaniu hniezd pytlíkmi a rušením ich vývoja pozorovaním. Z kurovitých vtákov treba spomenúť jariabka hôrneho a v severnej časti bol zaznamenaný výskyt tetra obyčajného. Žijú tu všetky naše jašterice a aj všetky druhy hadov. Z obojživelníkov sa tu vyskytuje salamandra škvrnitá, rosnička zelená, ropucha obyčajná a ropucha zelená.

Ochrana prírody

Celé riešené územie leží v CHKO Štiavnické vrchy. Činnosť človeka je tu značne obmedzovaná. Na druhej strane ale predstavujú tieto časti prírody významné bohatstvo, ktoré je potrebné zachovať pre budúce generácie.

Ochrana prírody v súlade so zákonom č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov je zabezpečená prostredníctvom Spoločného obecného úradu v Krupine, ktorý vykonáva štátnu správu v prvom a druhom stupni územnej ochrany vo

veci ochrany drevín, pripravuje rozhodnutia o vydaní súhlasu na výrub drevín, ukladá opatrenia na ozdravenie drevín a prijíma ohlásenia o výrube, ukladá povinnosť náhradnej výsadby, vedie evidenciu pozemkov vhodných na náhradnú výsadbu, určuje spoločenskú hodnotu drevín, vykonáva štátny dozor.

Poľnohospodárstvo, lesné a vodné hospodárstvo

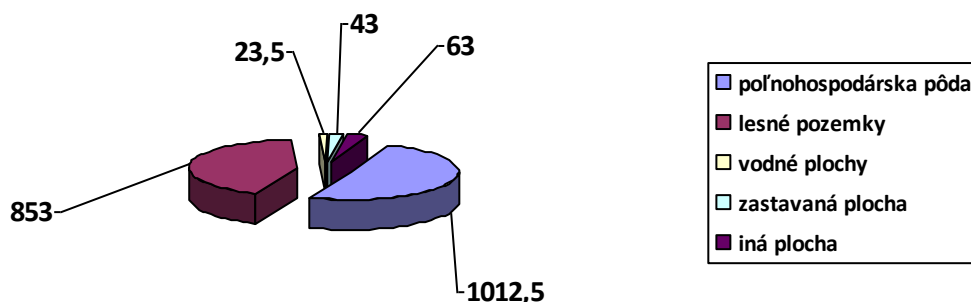
Kvalita poľnohospodárskej pôdy v území je priemerná. Celkovo väčšiu časť územia tvorí kategória pôd vhodných pre trvalé trávnaté porasty (TTP). Na území sa nachádza dostatok poľnohospodársky využiteľnej pôdy. Preto tu môže nájsť svoje uplatnenie tak intenzívne poľnohospodárstvo, ako aj agroturistika na báze malých fariem. V katastri obce sa eviduje orná pôda, chmeľnica, záhrada, ovocný sad, trvalý trávny porast, lesný pozemok, vodná plocha, zastavaná plocha a nádvorie, a ostatná plocha.

Tabuľka č.1: Pôdny fond v katastri obce

Výmera v hektároch						
Kataster	Poľnohospodárska pôda	Lesné pozemky	Vodné plochy	Zastavaná plocha	Iná plocha	Výmera celkom
Kráľovce	378	140	5	20	20	563
Krnišov	634,5	713	18,5	23	43	1432
Kráľovce-Krnišov	1012,5	853	23,5	43	63	1995

Zdroj: štatistika

Graf č.1: Pôdny fond v katastri obce

2.5 Hospodárske využitie územia

Priemyselná výroba v okrese Krupina je sústredená do jedného centra do Krupiny. Vo väčších obciach sídlia menšie firmy.

V samotnej obci sa priemyselná výroba nikdy nenachádzala. V minulosti bol v okresnom meste Krupina najdôležitejší z hľadiska výroby a zamestnanosti strojársky priemysel. Po

roku 1989 došlo k poklesu priemyselnej výroby a k následnému poklesu pracovných miest v strojárskych firmách Way Industry Krupina. Koncom 20. storočia začal útlmový program strojárskych výrobných a v súčasnosti tento druh priemyslu už nie je z hľadiska zamestnanosti a výroby majoritný. Iný priemysel v okresnom meste zastupujú nábytkársky priemysel spoločnosť LIND, elektrotechnický priemysel spoločnosť BROTHER SLOVAKIA a WITTUR. Najväčšími zamestnávateľmi občanov z obce Kráľovce-Krnišov sú nasledovné firmy a organizácie:

- Agropol Hontianske Nemce
- Agro HN, Sebechleby
- Lesné práce
- Agro Galovce, spol. s r.o.
- Stavebné firmy (širšie okolie)

2.6 Životné prostredie

Ovzdušie

Emisný zásah z lokálnych, miestnych a najmä diaľkových zdrojov znečistenia zapríčiňujú zhoršený zdravotný stav lesov Štiavnických vrchov a Krupinskej planiny. Znečistenie ovzdušia z lokálnych kúrenísk v obci je nepriaznivejšie počas zimy. Porovnaním so situáciou v banskobystričskom kraji je ovzdušie v okrese Krupina menej zasiahnuté emisiami a v obci je hodnotené ako veľmi **priaznivé**.

Tabuľka č.2: Miera emisií v okrese a kraji

Okres	Emisie (t/rok)				Merné územné emisie (t/rok / km ²)			
	tuhé látky	SO ₂	No _x	CO	tuhé látky	SO ₂	No _x	CO
Banská Bystrica	392,2	213,1	677,3	3418,4	0,5	0,3	0,8	4,2
Banská Štiavnica	173,1	11,6	135,3	1567,7	0,6	0,0	0,5	5,4
Krupina	278	29,1	298,4	2346,6	0,5	0,0	0,5	4,0
Banskobystrický kraj	5354,3	2121,3	6523,9	49035,7	0,6	0,2	0,7	5,2

Zdroj: Štatistický úrad 2024

Ochrana vôd

Kanalizácia v obci nie je vybudovaná. Obyvatelia využívajú domové žumpy a septiky. Prípadné znečistenie vodných tokov je zapríčinené vypúšťaním domových odpadových vôd bez prečistenia. V obci je vybudovaný celoobecný vodovod, ktorý je vlastníctvom firmy Veolia a pod správou Stredoslovenskej vodárenskej spoločnosti.

Odpady

V obci je zavedený separovaný zber separujú sa plasty, papier, sklo, textil a elektronický odpad. Všetky domácnosti majú svoje nádoby na odpad, ktoré sú pravidelne vyvážené.

Biologicky rozložiteľný komunálny odpad vhodný na kompostovanie v celej obci obyvatelia kompostujú vo svojich domácich kompostéroch.

Človek sa v každej dobe učil mnohým postupom a hodnotám od prírody. Príroda človeku vždy dáva príklad, ako sa dá zaobchádzať a rozumne využívať materiály a produkty, ktoré nám ponúka naša planéta Zem. Nie je predsa možné, aby ľudia donekonečna produkovali ťažko spracovateľné materiály a neefektívne zaberali plochy skládkami. V zmysle legislatívy nášho právneho systému sa neustále zvyšujú požiadavky na systém zberu, uskladňovania a zhodnocovania jednotlivých zložiek komunálneho odpadu s ohľadom k zvyšovaniu kvality životného prostredia. Avšak realizácia týchto opatrení je podmienená obstaraním vhodných technologických prostriedkov a zavedením efektívneho systému zhodnocovania vyseparovaných zložiek. Obec Kráľovce-Krnišov realizuje separovaný zber odpadu v týchto kategóriách: plasty, elektronický odpad, textil, kovošrot, sklo a biologicky rozložiteľný odpad. Zároveň v nadväznosti na legislatívu súvisiacu s uskladňovaním a zhodnocovaním biologicky rozložiteľného odpadu realizujeme separáciu a zhodnocovanie individuálne v domových kompostéroch. V obci sa využívajú veľkoobjemové kontajnery na odpady všetkých druhov.

2.7 Obyvateľstvo a osídlenie

Demografický vývoj

Nepriaznivá demografická situácia a odlev ľudského kapitálu je spôsobený starnutím, nízkou pôrodnosťou, ako aj vysídľovaním mladších obyvateľov za pracovnými príležitosťami do väčších miest. Úbytok obyvateľstva je spôsobený odsťahovaním, ale aj prirodzeným úbytkom obyvateľov. Starnutie obyvateľstva je zaznamenávané nie len v obci, ale aj z pohľadu regionálneho či národného, čo sa prejaví na zvýšenej ekonomickej záťaži produktívneho obyvateľstva. V roku 2024 žilo v obci Kráľovce-Krnišov 148 obyvateľov a priemerná hustota obyvateľstva bola 7,42 obyvateľov/km². Obyvateľstvo je jedným z rozhodujúcich faktorov obce, ktorý sa odráža vo všetkých oblastiach a fázach rozvoja obce.

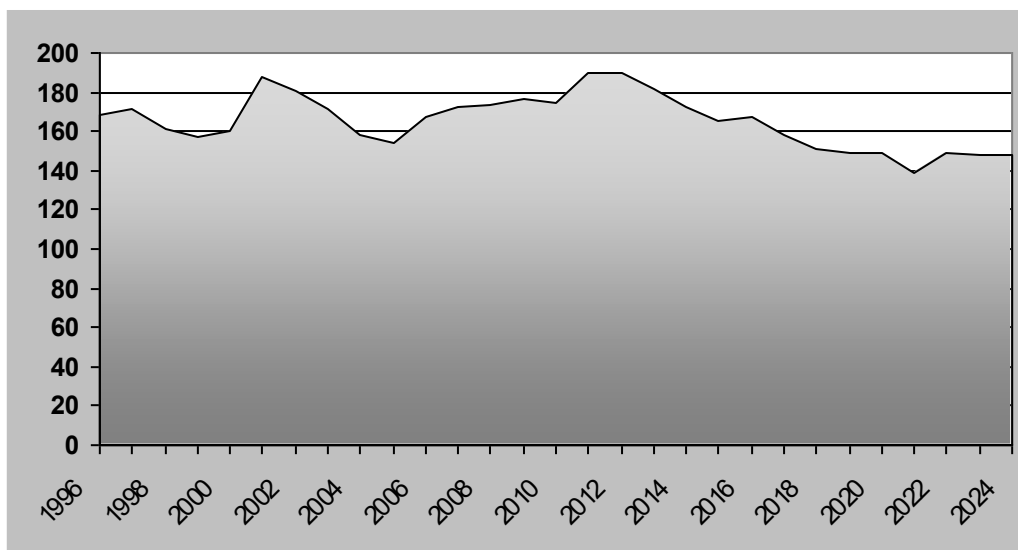
Historický vývoj obyvateľstva v obci od roku 1996 s tendenciou vývoja

Z dlhodobého hľadiska mal počet obyvateľstva degresívny vývoj. V období rokov 1996 do roku 2001, 2002 až 2006, 2013 až 2022 klesal, ale naopak boli obdobia kedy rástol 2001 až 2002, 2006 až 2012. Napriek tomu však za obdobie 30 rokov klesol počet obyvateľov o 20. Demografický vývoj v obci Kráľovce-Krnišov má klesajúcu tendenciu. Negatívnym aspektom je predovšetkým nízka pôrodnosť a migrácia obyvateľstva.

Demografický vývoj obce je aj indikátorom celkového súčasného sociálno-ekonomického vývoja v spoločnosti, výrazného zhoršenia sociálnej situácie mladých rodín, problematických možností riešenia bytového problému, ale najmä pracovných a

existenčných podmienok. Migračný vývoj obyvateľstva citlivo reaguje na pozitívne alebo negatívne signály, najmä v sociálno-ekonomickej oblasti.

Graf č.2: Demografický vývoj

Zdroj: štatistika

Rozdelenie obyvateľstva podľa pohlavia

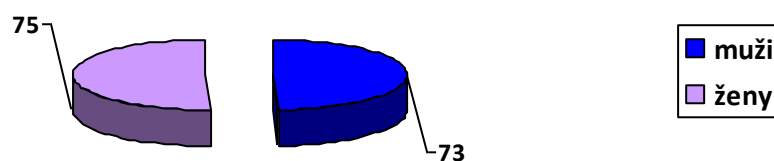
K 31.12.2024 žilo na území obce celkom 148 obyvateľov. V rámci celkového počtu obyvateľov, predstavujú ženy 47 % a muži 53 %. Štruktúra obyvateľstva obce podľa pohlavia je charakteristická pre vidiecku populáciu na Slovensku. Obnova generácie je síce pomalá, ale v súčasnosti zabezpečujúca prirodzenú reprodukciu obyvateľstva v obci. V obci je takmer rovnako zastúpená mužská aj ženská zložka populácie.

Tabuľka č.3: Rozdelenie obyvateľstva podľa pohlavia

Rozdelenie obyvateľstva podľa pohlavia	
Muži	73
Ženy	75
SPOLU	148

Zdroj: Štatistický úrad SR

Graf č.3: Rozdelenie obyvateľstva podľa pohlavia

Rozdelenie obyvateľstva podľa vekových skupín

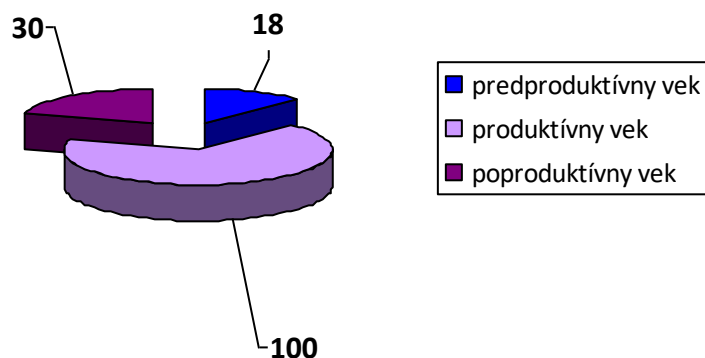
Demografický vývoj obyvateľstva sa odráža predovšetkým vo vekovej štruktúre obce. Všeobecným prejavom demografického vývoja obyvateľstva v obciach je nepriaznivá veková štruktúra z hľadiska vekových skupín. Vo vekovej štruktúre obyvateľov podľa údajov za rok 1996 - 2024 obce Kráľovce-Krnišov prevládajú obyvatelia v produktívnom veku. Vývoj obyvateľstva z hľadiska vekových skupín nezaznamenal v obci žiadne výrazné zmeny.

Z celkového počtu obyvateľov žijúcich v obci v roku 2024 bolo v predproduktívnom veku (0-14,9 rokov) 18 obyvateľov. Vo vekovej skupine 15 – 64,9 roka, tzn. V produktívnom veku bolo 100 obyvateľov a 30 obyvateľov v poproduktívnom veku (65 rokov a viac). Vyjadrené v percentách voči celkovému počtu obyvateľstva – predproduktívny vek tvoril 12 %, produktívny 68 % a 20 % tvorila skupina poproduktívneho veku.

Index starnutia v roku 1996 dosahoval hodnotu 364,71, v roku 2001 klesol pod hodnotu 200 a v roku 2017 až na hodnotu 111,11. V roku 2024 dosiahol index starnutia hodnotu 166,67 t.j. na jedného predproduktívneho obyvateľa pripadá viac ako 1,5 dôchodcu. Index starnutia v obci sa znižuje, tzn. podiel obyvateľov v predproduktívnom veku je v dobrom pomere s obyvateľmi veku poproduktívneho. Táto tendencia je zárukou obnovy generácie v obci.

Priemerný vek obyvateľstva v obci v roku 2024 dosiahol hodnotu 45,42 rokov.

Graf č.4: Rozdelenie obyvateľstva podľa vekových skupín

Tabuľka č.4: Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva

Obec	Trvalo bývajúce obyv.	Najvyššie dosiahnuté vzdelanie					
		Základné	Bez maturity	S maturitou	Vysokoškolské	Bez vzdelania	Nezistené
Kráľovce- Krnišov	139	30	41	39	13	14	2

Zdroj: Štatistický úrad SODB 2021

Tabuľka č.5: Národnostná štruktúra obyvateľstva

Národnosť	Spolu	Slovenská	Rómska	Ukrajinská	Česká	Maďarská	Ostatné	Nezistená
Počet	139	129	10					

Zdroj: Štatistický úrad SODB 2021

Tabuľka č.6: Materinský jazyk obyvateľstva

Materinský jazyk	Spolu	Slovenský	Rómsky	Maďarský	Ostatný	Nezistený
Počet	139	129	10	0	0	0

Zdroj: Štatistický úrad SODB 2021

Tabuľka č.7: Štruktúra náboženského vyznania obyvateľstva

Náboženstvo	Spolu	Rímsko katolícka cirkev	Evanjelická cirkev augsburského vyznania	Grécko katolícka cirkev	Pravoslávna cirkev	Bez vyznania	Nezistené
Počet	139	53	50	0	0	34	2

Zdroj: Štatistický úrad SODB 2021

Lokalizácia MRK v rámci sídelnej štruktúry

V rámci sčítania ľudu, domov a bytov v roku 2021 sa k rómskej národnosti v obci Kráľovce-Krnišov prihlásilo 10 občanov. Štatistické údaje nevystihujú skutočný počet občanov rómskeho pôvodu. Ponúkame skutočný prehľad o počtoch marginalizovanej rómskej komunite v obci Kráľovce-Krnišov. Údaje sú spracované na základe prieskumu, ktorý robil Obecný úrad Kráľovce-Krnišov k 31.12.2024.

Obyvateľstvo marginalizovanej rómskej komunity podľa skutočného stavu, ktorý pravidelne aktualizuje obec Kráľovce-Krnišov k 31.12.2024, tvorilo 7% populácie obce a to v počte 10 obyvateľov podľa obyvateľov prihlásených na trvalý pobyt.

Obyvatelia marginalizovanej rómskej komunity žijú vo vlastných obydlích. Obydlia, v ktorých žijú obyvatelia MRK sú zabezpečené elektrickou energiou a aj vodovodnou prípojkou.

Marginalizované skupiny ľudí, ktoré sú v spoločnosti vylúčené, znevýhodnené alebo im sú odopierané bežné práva a príležitosti môžeme identifikovať v každej obci. Tieto skupiny čelia diskriminácii a nerovnosti v rôznych oblastiach života vrátane zamestnania, bývania, vzdelania a zdravotnej starostlivosti. Príklady zahŕňajú menšiny, ľudí so zdravotným postihnutím, LGBTQ+ komunitu, bezdomovcov, imigrantov a iné skupiny, ktoré sú odsunuté na „okraj spoločnosti“. Taktiež sa môžu stať chránenou osobou v prípade trestného činu, ktorá podľa zákona požíva zvýšenú ochranu, napríklad dieťa, tehotná žena, osoba vyššieho veku, chorá osoba a pod.

Obec sa snaží pomáhať obyvateľom, ktorí by mohli byť ohrození prípadným odsunutím na okraj spoločnosti. Zabezpečuje čoraz viac bezbarierových prístupov v budovách a verejných priestranstvách, približuje občanom rôzne sociálne služby a pomoc pri komunikácii s organizáciami verejnej správy a iných inštitúcií. Podporuje rozvoj vzdelávania, snaží sa zlepšovať prístup ku vzdelávaniu, odstraňovať predsudky a diskrimináciu a zvyšovať kvalifikáciu obyvateľstva obce a ich zamestnateľnosť.

Bytový fond a bytová výstavba

Možnosti bývania a stavania rodinných domov a bytového fondu sú kľúčové faktory, ktoré ovplyvňujú demografický vývoj obce, rozvoj obce a naplňajú základnú obytnú funkciu obce.

Domový a bytový fond obce Kráľovce-Krnišov je tvorený 112 domami, z toho je 101 rodinných domov, 3 bytové domy a 8 budov iného charakteru. Z rodinných domov bolo v roku 2021 trvalo obývaných 18. Z počtu 23 trvalo neobývaných domov je 40 určených na rekreáciu.

Na 1 byt pripadalo 2,7 osoby a obytná plocha na 1 obyvateľa tvorila v priemere výmeru 34,39 m².

Tabuľka č.8. - 9.: Domy, byty a ukazovatele bývania v obci Kráľovce-Krnišov v roku 2021

Počet domov spolu	Rodinné domy		Ostatné budovy		Rekreačný objekt	
	obývané	neobývané	obývané	neobývané	obývané	neobývané
112	50	54	1	5	0	2
Výmera v m ²	4700	5880	80	280	0	nezistená
Počet obyvateľov	138	0	1	0	0	0

Zdroj: SODB2021

Byty	Rodinné domy/byt	Ostatné budovy	Rekreačný objekt
Bez splachovacieho záchoda	28	2	1
Bez kúpeľne	15	1	1
Bez vodovodu	2	1	0
Vlastný zdroj vody	4	1	0

Zdroj: SODB2021

2.8 Vybavenosť obce

Technická infraštruktúra

Elektrická energia, zásobovanie vodou, kanalizácia, odpady, komunikačné siete

Obec Kráľovce-Krnišov je v súčasnosti zásobovaná elektrickou energiou 22 kV vzdušným vedením. Dodávateľom elektrickej energie je SSE Žilina a.s. Prevádzkovateľom elektrickej siete v obci je Stredoslovenská energetika, a.s..

Elektrické siete sú vybudované pozdĺž miestnych komunikácií. V súčasnej dobe je elektrická energia zavedená do všetkých domácností obyvateľstva. Využívaná je v mnohých prípadoch aj na kúrenie.

Celoobecný vodovod je dobudovaný a pripojená je každá domácnosť. K dispozícii pre všetky domácnosti je aj obecná studňa. V obci Kráľovce-Krnišov sú všetky domácnosti zabezpečené prípojkou na zdroj pitnej vody z verejného vodovodu. Domácnosti, ktoré nie sú pripojené k sieti verejného vodovodu sú hlavne z okrajovej časti obce.

Kanalizácia v obci nie je vybudovaná, ani domové čističky. Obyvatelia využívajú žumpy a septiky, a ich odčerpávanie si môžu zabezpečiť s pomocou obce.

Obec nie je plynofikovaná. Občania používajú väčšinou na varenie plynové bomby, pevné palivo alebo elektriku.

V obci je zavedený separovaný zber separujú sa plasty, papier, sklo, textil a elektronický odpad. Všetky domácnosti majú svoje nádoby na odpad, ktoré sú pravidelne vyvážené. Biologicky rozložiteľný komunálny odpad vhodný na kompostovanie v celej obci obyvatelia kompostujú vo svojich domácich kompostéroch.

Komplexné poštové služby sú zabezpečované prostredníctvom dodávateľskej pošty Hontianske Nemce. Na území obce existuje pevná telefónna sieť spoločnosti T-Com a mobilná telefónna sieť T-Com, Orange. Digitalizáciou telefónnej siete sa výrazne zlepšila komunikačná dostupnosť a využitie internetu.

Nosnou pozemnou komunikáciou, ktorá vedie stredom obce je cesta III. triedy č.2561, ktorá sa napája na jednej strane na cestu I. triedy č.51 spojnicu miest Banská Štiavnica Šahy a na druhej strane na medzinárodnú dopravnú tepnu E 77 Budapešť – Šahy – Banská Bystrica – Trstená – Krakov, ktorá má veľký význam pre celý región.

Dopravné a inžinierske siete vytvárajú základný predpoklad pre rozvoj podnikateľských aktivít v regiónoch. Ide o finančne náročné investície, pre ktoré obec nedisponuje dostatočnými finančnými prostriedkami. Cez obec neprechádza cesta I. triedy. V obci nie sú inžinierske siete vybudované kompletne a v budúcnosti sa počíta s ich dobudovaním. Technická infraštruktúra predstavuje veľmi dôležitý faktor pôsobiaci na ekonomický rozvoj obce. Vytvára podmienky pre kvalitné bývanie obyvateľstva, rozvoj podnikateľských aktivít v obci a okolí a poskytuje dôležité služby pre obyvateľov.

Regionálnu verejnú osobnú dopravu môžeme chápať ako sociálnu službu, ktorú by mal štát poskytovať všetkým vrstvám obyvateľov, ktorí sa svojou prácou a odvodmi do daňových systémov podieľajú na fungovaní celého národného hospodárstva, a to podľa rovnakých pravidiel. Preto by všetci obyvatelia tohto štátu mali mať právo na dopravné služby spojené s ich ústavnými právami na prácu, na vzdelanie, na zdravotnú starostlivosť a teda mali by mať možnosť dopraviť sa za týmito účelmi verejnou osobnou dopravou. Verejnú dopravnú sieť v obci zabezpečuje autobusová a cestná doprava. Zabezpečuje ju SAD Zvolen a.s. Intenzita autobusovej dopravy smer Krupina je dostatočná, premáva počas pracovných dní. Nedostatočné je najmä spojenie vo večerných hodinách a cez víkend. Prípadné medzery v dopravnom poriadku musia obyvatelia riešiť vlastnou dopravou. Vzdialenosť z Kráľoviec-Krnišova k najbližšiemu letisku Sliač je 53 km. Vzdialenosť od hlavného mesta SR Bratislavy je 180 km. Obyvatelia obce sa presúvajú za úradmi, do zamestnania, do škôl verejnou autobusovou dopravou a osobnou dopravou.

Tabuľka č.10: Súhrnný prehľad stavu základnej infraštruktúry v obci

Infraštruktúra	Kráľovce-Krnišov
cesty 1. kat	0
cesty 2 kat.	0
Ostatné v m	3200
Železničná sieť v m	0
Plyn v m	0
Kanalizácia v m	0
ČOV	0
Vodovod v m	5000
Vodný zdroj	Áno
Zber TKO	Áno
Klasický	Áno
Separovaný	Áno
Domové ČOV	0
Spôsob vykurovania	Pevné palivo, elektrina
Vedenie el. energie	Áno
Vzdušné	Áno
Káblové	Áno
Želez. stanica	Nie
Vlakové spoje	Nie
Želez. zastávka	Nie
Autobus. stanica	Nie
Autob. spojenie	Áno
Z toho expresné	Nie
Telefónny rozvod	Áno
Rozhlas	Áno
Káblková TV	Nie
Internetové pripojenie	Áno

Zdroj: obec

Občianska infraštruktúra

Základné služby, školstvo, zdravotníctvo, sociálne služby

Sociálnu a kultúrnu infraštruktúru v obci tvorí niekoľko budov a priestranstiev, ktorých využívanie je určené obyvateľom. V obci je vybudovaný kultúrny dom, v budove sa nachádza aj knižnica, ďalej detské ihrisko, multifunkčné ihrisko a športové ihrisko, kostol a dom smútku.

Tabuľka č. 11. - 12: Súhrnný prehľad stavu občianskej infraštruktúry v obci

Obec	Reštaurácia	Pohostinstvo	Cukráreň	Pošta	Banka	Polícia	Obchod
Kráľovce-Krnišov	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: obec

Obec	Nemocnica	Lekárneň	Mat. škola	Zákl. škola 1.st.	Zákl. škola 2.st.	Kult. Dom	Knižnica	Kostol	Dom smútku
Kráľovce-Krnišov	0	0	0	0	0	1	1	1	1

Zdroj: obec

V obci sa nenachádza ani Základná škola ani Materská škôlka. Deti navštevujú školy v Hontianskych Nemciach.

Zdravotnícke služby sú pre obyvateľov obce zabezpečené v poliklinikách v mestách – Šahy, Levice, Krupina alebo v obvodných ambulanciách v Dudinciach, Hontianskych Moravciach a Hontianskych Nemciach. Obsluha obyvateľov obce a spádovej oblasti na úrovni základných zdravotníckych služieb je zabezpečená v zariadení zdravotného strediska v Krupine, resp. v obci Hontianske Nemce. Nachádza sa tu ambulancia všeobecného lekára a gynekologická ambulancia. V porovnaní s predchádzajúcim programovým obdobím sa zrušili niektoré ambulancie, čo potvrdzuje nedostatok lekárov našom kraji. V obci Hontianske Nemce sa nachádza najbližšia lekáreň a tiež rehabilitačné stredisko. V prípade odborných vyšetrení obyvatelia využívajú Nemocnicu s poliklinikou v Krupine, Zvolene, Šahách a Leviciach.

V obci Kráľovce-Krnišov sa nenachádza zariadenie sociálnych služieb, ktoré by tvorilo základnú jednotku nepretržitej starostlivosti o seniorov. Najbližšie zariadenia sú v okresnom meste Krupina, ďalej v obciach Prenčov, Banský Studenec, Terany a Hontianske Moravce. Kapacity zariadení pre potreby občanov okresu Krupina, ale nepostačujú. V týchto zariadeniach sa kopia zoznamy čakajúcich záujemcov o poskytnutie služieb.

Kultúra, šport, rekreácia a cestovný ruch

V obci Kráľovce-Krnišov majú tradície rôzne podujatia, ktoré sa viažu na určité obdobie v roku. Prehľad týchto pravidelných podujatí poskytuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka č.13: Kultúrno-spoločenské podujatia v obci

Mesiac	Podujatie	Organizátor
január	Stolnotenisový turnaj	Obecný úrad a kultúrna komisia
január	Chodenie s trojkráľovou hviezdou	Obecný úrad a Jednota dôchodcov
apríl	Čistenie studničiek	Obecný úrad a Jednota dôchodcov
máj	Spoločné stavenie mája	Obecný úrad a kultúrna komisia
Náj	Vyháňanie kravičiek na pašu	Farma Krnišov
jún	Volejbalový turnaj obcí	Obecný úrad a kultúrna komisia
júl	Podsitnianske dni hojnosti	Obecný úrad a kultúrna komisia
august	Spoločný turistický výlet do okolia obce	Obecný úrad a kultúrna komisia

október	Spoločné posedenie v rámci mesiaca úcty k starším	JD MO Kráľovce-Krnišov
december	Stretnutie s dôchodcami Spoločné uvítanie Nového roka	Obecný úrad a kultúrna komisia

Zdroj: Obec

Keďže v obci nie je kino, ani divadlo, obec sa snaží každoročne organizovať kultúrne podujatia, na ktorých sa občania stretnú, zabavia, porozprávajú. Do organizácie podujatí sa aktívne zapájajú členovia Dobrovoľného hasičského zboru a miestni podnikatelia. Naším najvyšším cieľom je, aby sa v našej dedine všetci ľudia cítili dobre a aby sa k nám radi vracali.

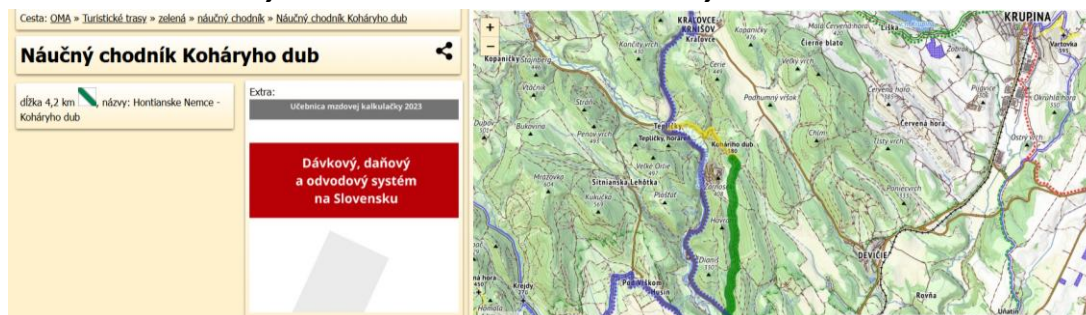
Cestovný ruch je významným a nepopierateľným aspektom ekonomického rozvoja príslušného regiónu, pretože vytvára pracovné príležitosti pre skupiny obyvateľov, zvyšuje príjmy, stimuluje kapitálové investície, vytvára príležitosti pre rozvoj malých a veľkých podnikov. Obec a jej okolie ponúka výborné podmienky pre:

- pešiu turistiku
- cykloturistiku
- zber lesných plodov
- športové aktivity

Ten, kto miluje prírodu a ticho si určite príde na svoje v prekrásnom malebnom prostredí juhozápadnej časti Štiavnických vrchov. Dobrá poloha obce blízko pri hlavnom ťahu, ale predsa je situovaná mimo rušnej dopravy a atraktívne prírodné prostredie vytvárajú ideálne podmienky pre pobyt na vidieku. Príroda, v ktorej sa doliny striedajú s vrchmi, lesy s lúkami a pasienkami, určite každého z Vás zvlákajú na prechádzku. Pri prechádzke malebnou krajinou načerpáte nielen energiu, ale pri troške šikovnosti a šťastia nájdete aj lesné plody, ako napr.: hriby, lesné jahôdky, černice, ale aj liečivé bylinky.

Okrem oddychu na čerstvom vzduchu v lone krásnej prírody Vám ponúkame aj niekoľko typov na turistiku a zoznámenie sa s obcou: V chotári obce sa nachádza časť nazývaná „Pivničky“. Na úpäti sú vystavané historické vínne pivničky, ktoré poskytovali obyvateľom úkryt pred Turkami, miesto na uskladnenie úrody a tiež príjemné prostredie na posedenie a oddych pre rodiny. V katastri obce obcou je obrovský „**Koháryho**“ dub. Viedie k nemu turistická značka z lokality Tepličky, patriacej do obce a tiež náučný chodník smerom od obce Hontianske Nemce. Dub letný má vyše 450 rokov a s obľubou sa pri ňom zastavovala koháryho družina počas poľovačiek.

Obrázok č.1: Náučný chodník v katastri obce – Koháryho dub

V obci sa nachádza zvonica, ktorú využívalo obyvateľstvo s katolíckym vierovyznaním a evanjelický kostol z roku 1794. Možno obdivovať zachovalý rad domov pôvodnej hontianskej architektúry obce tzv. „**Vrchný rad**“ v časti Kráľovce nad kostolom.

Neďaleko obce je starý jamový lom, ktorý je zaplavený a poskytuje možnosti kúpania v horúcich letných dňoch. Lom okrem rekreácie slúži aj na tréningy profesionálnych potápačov. O tom, ako vznikol lom, sa v dedinke šíri zaujímavý príbeh. Podľa miestnych, keď sa v jeden večer vracali robotníci z práce, všetko náradie a techniku nechali na mieste, a keď ráno prišli na dané miesto, lom už bol zatopený. Pod vodou mal zostať aj bager, ktorý sa údajne do dnes nachádza na dne lomu. Zaujímavosťou je, že kedysi sa na zadnej stene lomu vynímala kresba koňa. Hovorí sa, že dedinčania tu chodili umývať kone. Ak sa dobre zadívate, môžete vidieť jemné črty pomedzi obrastenú stenu. Vodná plocha je obklopená čiernosivými skalami. V teplých dňoch dosahuje teplota vody 25 °C. Voda je čistá, bez zápachu a dokonca tu môžete stretnúť aj rakov. Nezatopená časť lomu slúži ako pláž. Pri lome sa nachádza beach-volejbalové ihrisko. V priestoroch lomu sa každoročne organizuje beach-volejbalový turnaj „**LOM CUP**“ a celú sezónu sa tu konajú party pod holým nebom. Pre občerstvenie je k dispozícii drevený výčap s terasou a umelecky vyrezávanými lavičkami.

Pri lome sa nachádza útulný zrub, ktorý sadá aj prenajať. V priestoroch lomu je možné aj stanovať a autom sa dá dostať priamo k **Lomu Devičie**.

Cieľom obce je v nasledujúcom programovom období vytvoriť pre návštevníkov zaujímavý turistický bod a priniesť im atraktívnejšie zážitkové programy spoznávania prírody. Zároveň hľadať možnosti na budovanie nových náučných turistických chodníkov a zaujímavých lokalít, cyklotrás a rozvoj infraštruktúry spojennej s environmentálnym vzdelávaním. Zabezpečiť v obci udržateľný cestovný ruch, ktorý bude plne zohľadňovať svoje súčasné aj budúce hospodárske aj sociálne a environmentálne dosahy, riešenia potrieb návštevníkov, odvetví hospodárstva, životného prostredia aj domáceho obyvateľstva. Pracovať na rozvoji tak, aby bolo využívané kultúrne a prírodné dedičstvo v súlade programovými rozvojovými dokumentmi regiónu a kraja.

Vzhľadom k zjednodušeniu aktivít regiónu v oblasti cestovného ruchu boli založené inštitúcie cestovného ruchu regiónu, ktoré zastupujú OZ MAS Zlatá cesta a OOCR zriadená Banskobystrickým samosprávnym krajom. Inštitúcie boli založené s cieľom koordinácie aktivít cestovného ruchu za účelom rozvoja cestovného ruchu v regióne. Základnou úlohou združení je vytvárať podmienky na všestranný rozvoj územia v súlade so špecifickými podmienkami ochrany prírody v regióne a cieľavedomý a koordinovaný postup pri tvorbe koncepcie rozvoja mikroregiónu.

Úrady, inštitúcie a organizované občianske iniciatívy

Obec Kráľovce-Krnišov má **Obecný úrad**, ktorý disponuje dostatočným personálnym a technickým zabezpečením. Na obecnom úrade pracuje manažment obce v zastúpení starostka obce, účtovníčka a hlavný kontrolór obce. Okrem týchto zamestnancov má obecný úrad dohodárov na úrovni technickej údržby v počte 2.

V neďalekom okresnom meste pôsobia bankové a poisťovacie inštitúcie, inštitúcie štátnej správy (Okresný úrad), špecializovaná štátna správa (Úrad životného prostredia, Katastrálny úrad) a verejnej správy (Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny).

Tabuľka č. 14: Zoznam aktívnych organizácií v obci

Evidencia organizácií v obci	
1.	Jednota dôchodcov na Slovensku
2.	Dobrovoľný hasičský zbor obce
3.	Urbárska spoločnosť, Urbárske a pasienkové spoločenstvo

Zdroj: Obecné štatistiky

V obci pôsobí Dobrovoľný hasičský zbor, ktorého členovia sa pravidelne stretávajú. Jednota dôchodcov pracuje aktívne. Členovia sa stretávajú a zapájajú sa do aktivít organizovaných obcou. Organizujú tiež turistické prechádzky a výlety po Slovensku. Poľovný zväz a jeho členovia sú organizovaní v obci Hontianske Nemce.

Pri organizovaní podujatí však spolupracujú s obecným úradom pri príprave kultúrnych či športových akcií. Urbárske spoločenstvá sú dve a každé z nich sa stará o extravilán obce.

Mikroregión Južné Sitno je združenie občanov šiestich obcí: Baďan, Beluj, Kráľovce–Krnišov, Počúvadlo, Prenčov a Žibritov. Hlavným cieľom tohto združenia je chrániť národné, historické, kultúrne a duchovné dedičstvo. Venuje sa obnove tradičných hodnôt, zachovaniu tradičných remesiel, ľudových obyčajov, pôvodných krojov, piesní, nárečia, jedál a povestnej vidieckej srdečnosti.

Dbá o kvalitné životné prostredie, zabezpečuje pre obyvateľov školenia, a tak vzdelávaním a informovanosťou pomáha ľuďom zaujímať sa o veci verejné, riešiť spoločné problémy, podieľať sa na zveľaďovaní svojej obce, plánovať svoju budúcnosť. Prispieva k trvalo udržateľnému rozvoju obcí, k vytváraniu občianskej spoločnosti. Združeniu záleží rovnako

na mladých aj na starých občanoch. Buduje vzťahy, aby každý, kto potrebuje pomoc, našiel ju vo svojej komunite.

Občianske združenie Zlatá cesta so štatútom Miestna akčná skupina

Vznik Občianskeho združenia Zlatá cesta je výsledkom dlhoročnej spolupráce členov občianskych združení - Mikroregión Hontianka, Mikroregión Južné Sitno, Mikroregión Konkordia a združenia právnických osôb Región Sitno, ktoré sa usilujú o dosiahnutie regionálneho rozvoja s cieľom zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj vidieckeho priestoru. Združenie vykonáva svoju činnosť v území obcí Baďan, Banská Belá, Banská Štiavnica, Banský Studenec, Beluj, Dekýš, Devičie, Drážovce, Domaníky, Dudince, Hontianske Moravce, Hontianske Nemce, Hontianske Tesáre, Sebechleby, Ilija, Kozelník, Kráľovce - Krnišov, Ladzany, Lišov, Medovarce, Močiar, Podhorie, Prenčov, Počúvadlo, Vysoká, Rykynčice, Súdince, Súdovce, Svätý Anton, Štiavnické Bane, Terany, Žibritov. Cieľom občianskeho združenia je zvýšiť kvalitu života vo vymedzenom území v zmysle článku 3 stanov, zlepšiť ekonomické príležitosti a sociálne podmienky vo všetkých oblastiach hospodárskeho, sociálneho, kultúrneho, spoločenského, duchovného a športového života, všetkých ekonomických a sociálnych skupín jeho obyvateľov. Občianske združenie bude v spolupráci s ostatnými subjektami prostredníctvom svojich aktivít v uvedených oblastiach prispievať k všestrannému rozvoju územia, k zvýšeniu jeho konkurencieschopnosti a životnej úrovne jeho obyvateľov, na základe dokonalej znalosti územia, jeho potrieb, podmienok, zdrojov a potenciálov.

Regionálne združenie pre rozvoj Banskej Štiavnice a okolia, skrátený názov - Región Sitno. Ide o verejno-súkromné partnerstvo, samostatnú neziskovú právnickú osobu zameranú na rozvoj Banskej Štiavnice a okolia, ktorej členom je aj Obec Baďan.

Ciele združenia sú rozvoj miestnej demokracie, partnerstva a spolupráce; rozvoj ľudských zdrojov; obhajoba záujmov regiónu a jeho propagácia; podpora a vytváranie podmienok pre reštrukturalizáciu hospodárskej základne a oživenie ekonomiky regiónu na báze využitia miestnych zdrojov, ďalej vytváranie priaznivého a podporného prostredia pre súkromných podnikateľov, a to z radov občanov aj v oblasti vidieckej turistiky a poskytovania služieb. Ďalej pre rozvoj cestovného ruchu v súlade so špecifickými podmienkami ochrany prírody v regióne; pre obnovu a oživenie kultúrneho dedičstva a tradícií a pre dosiahnutie vyššej občianskej zodpovednosti a angažovanosti občana pre veci verejné.

Predmet činnosti združenia tvorí príprava rozvojových programov, plánov a projektov; poskytovanie poradenských – konzultačných a vzdelávacích služieb; obhajoba záujmov členov partnerstva; zabezpečovanie a koordinácia propagácie v regióne; prevádzkovanie kancelárie pre podporu regiónu; budovanie manažmentu regiónu; koordinácia a posudzovanie projektov v rámci regiónu v súlade s programom rozvoja regiónu.

Jedným z hlavných projektov združenia je **Geopark**, ktorý predstavuje územie obsahujúce jedno, alebo viac miest vedeckej dôležitosti nielen z geologického aspektu, ale aj z

hľadiska jeho archeologickej, ekonomickej alebo kultúrnej osobitosti európskeho významu. Je v súlade so stratégiou trvalo udržateľného rozvoja a má silnú riadiacu štruktúru, ktorá je podporovaná európskym programom financovania, ktorý prispieva k jeho ďalšiemu rozvoju. Okrem potenciálu pre vedecký výskum, zameraný na environmentálnu oblasť (vrátane vzdelávania), je geopark významný pre miestny ekonomický rozvoj, pretože prispieva k zvýšeniu zamestnanosti a k novým ekonomickým aktivitám regiónu, pričom jeho funkčnosť je autonómna.

2.9 Ekonomická výkonnosť

Ekonomická výkonnosť obce súvisí s jeho podielom na tvorbe HDP a počte nezamestnaných v národnom hospodárstve. Všeobecne platí, že čím je vyššia ekonomická výkonnosť obce, tým je vyšší jeho podiel na tvorbe HDP a nižší jeho podiel na počte nezamestnaných. Príčinou nízkej ekonomickej výkonnosti obce nemusí byť iba nízka úroveň jej ekonomického potenciálu, ale aj jeho nedostatočné využívanie.

V hospodárstve obce Kráľovce-Krnišov má dominantné postavenie a tradíciu poľnohospodárstva a priemyselné aktivity založené na využívaní a zhodnocovaní miestnych zdrojov (spracovanie dreva). Významnou pomocou pre ekonomickú výkonnosť obce je rozvoj podnikateľských aktivít v rôznych oblastiach služieb. Jedná sa prevažne o tesárske práce, výroba nábytku, stavebné práce, lesné práce, chov hovädzieho dobytku a ošípaných a iné drobné služby.

Vysoký potenciál má aj odvetvie cestovného ruchu, kde v súčasnosti podnikateľské subjekty poskytujú ubytovanie služby.

Tabuľka č.15: Evidencia podnikateľských subjektov v obci

P.č	Názov Subjektu	Adresa/ kontakt	Oblasť podnikania	Počet zamestnancov
1.	Agrospol Hontianske Nemce družstvo	Hontianske Nemce	poľnohospodárstvo	6 v obci
2.	Agro Gálovce	Devičie č. 116	Chov HD	1
3.	Miroslava Balková	Kráľovce-Krnišov č. 67	Živnostenské podnikanie v lesníctve	2 – 10 sezónne
4.	Farma Krnišov	Kráľovce-Krnišov č. 131	Chov HD a ošípaných	1
5.	Peter Babiak	-	Ubytovanie na súkromí	1

Zdroj: Obecné štatistiky

Dôležitými faktormi pre ekonomický rozvoj obce sú taktiež podmienky pre rozvoj podnikania v obci a podnikateľské aktivity súkromného sektoru. Súkromné podnikanie sa v obci sústreďuje predovšetkým do činnosti fyzických osôb zameraných na podnikanie, v oblasti obchodu a remeselníckych služieb. Podnikateľská aktivita je zameraná najmä na maloobchod, včelárstvo, stavebné a lesnícke služby.

V samotnej obci sa priemyselná výroba nikdy nenachádzala. V minulosti bol v okresnom meste Krupina najdôležitejší z hľadiska výroby a zamestnanosti strojársky priemysel. Po roku 1989 došlo k poklesu priemyselnej výroby a k následnému poklesu pracovných miest v strojárskej firme Way Industry Krupina. Koncom 20. storočia začal útlmový program strojárkej výroby a v súčasnosti tento druh priemyslu už nie je z hľadiska zamestnanosti a výroby majoritný. Iný priemysel v okresnom meste zastupujú nábytkársky priemysel spoločnosť LIND, elektrotechnický priemysel spoločnosť BROTHER SLOVAKIA a WITTUR.

Územie obce ponúka výborné podmienky na poľnohospodársku výrobu, kde teplota v januári klesá na -3° až -6° C, v júli stúpa na 19° C až 26° C. Pestovanie niektorých teplomilných plodín obmedzuje vymrzanie pri inverzných situáciách. Bezmrázové obdobie trvá 160 – 180 dní. Priemerný ročný úhrn zrážok 600 -700 mm neposkytuje dostatok vlahy pre intenzívnu rastlinnú výrobu, pretože také i väčšie hodnoty dosahuje potenciálny výpar. Z hľadiska bonity pôdy patria pôdy Krupinskej planiny, ktorej súčasťou je aj územie obce Sebechleby k stredne produkčným / 4. stupňa zo 6-stupňovej škály /, niektoré k produkčným / 3. stupeň /. V katastrálnom území obce Sebechleby prevládajú hnedé pôdy, ktoré sa vyvinuli na nekarbonátovom pôdnom substráte a na tieto pôdne typy sa viaže lesné spoločenstvo a rastlinstvo. Tieto pôdy majú veľký význam pre intenzívne poľnohospodárstvo, ktoré má v tejto oblasti dobré podmienky. Perspektívnou sa javí oblasť alternatívneho poľnohospodárstva – pestovanie bio produktov.

Trh práce v BBSK a v okrese Krupina

V rámci uplatnenia sa obyvateľstva na trhu práce Banskobystrického samosprávneho kraja je dôležité si uvedomiť najdôležitejšie charakteristiky sociálno-ekonomického stavu regiónu, stupňa rozvoja spoločenského kapitálu, problematiku zamestnanosti a nezamestnanosti a problematiku vzdelávania. V rámci týchto faktorov budeme uvažovať o možnostiach uplatnenia sa obyvateľstva na trhu práce. Zamestnanosť Okres Krupina je prevažne poľnohospodársko-priemyselný.

Priemysel dominuje len v okresnom meste Krupina, a to len v strojárskom a nábytkárskom odvetví. Na ústupe je klasický, potravinársky. V obci a jeho okolí dominuje poľnohospodárska výroba. V okrese Krupina má na zamestnanosť veľký vplyv slabá infraštruktúra, malý počet malých a stredných podnikateľských subjektov a ich slabý rozvoj. Okres pociťuje nedostatok kvalifikovaného potenciálu v oblasti ľudských zdrojov, pretrvávajúcu stagnáciu poľnohospodárskych podnikov, v minulých rokoch aj zánik niektorých poľnohospodárskych družstiev, prípadne zmenu ich vlastníckych vzťahov. Zanikol tradičný potravinársky priemysel zrušením Krupinskej mliekarne a.s. a Mlynu

Krupina a.s. a udomácnil sa nábytkársky priemysel. Významní investori vytvorili pracovné príležitosti vo výrobe tonerových kaziet do tlačiarň a vo výrobe konštrukcií a rámov do výťahov.

Pre sídelnú štruktúru okresu je charakteristické, že väčšie a prosperujúcejšie obce sú situované predovšetkým na hlavných dopravných ťahoch, kým v odľahlejších polohách sú obce menšie s depresívnou vývojovou krivkou vo väčšine kritérií. V okrese je okrem toho pomerne vysoký podiel rozptýleného osídlenia vo forme malých osád a samôt. Silné stránky okresu Krupina: dostatok voľnej a relatívne lacnej pracovnej sily, rozsiahla domáca surovinová základňa drevnej hmoty /dub/ a kameňa /andezitu/ poskytujúca suroviny pre rozvoj drevospracujúceho priemyslu a spracovania kameňa, vybudovaná pozícia na exportných trhoch najmä v priemyselných odvetviach strojárstva, nábytkárskeho priemyslu a výrobkov z kameňa, geografická poloha – prístupnosť významnými cestnými komunikáciami, dlhodobý potenciál pre rozvoj letného turizmu, rekreačno športového turizmu a cykloturizmu v rámci priliehajúcich rekreačných oblastí, bohaté historické a kultúrne tradície, región s dobrou kvalitou životného prostredia, výhodné klimatické podmienky, región s najväčším počtom slnečných dní v roku, prírodné pamiatky.

Slabé stránky okresu Krupina: nízka technologická a technická úroveň výroby, nedostatočné využitie domácej drevnej suroviny a kameňa, obtiažne podmienky pre prílev domáceho a zahraničného investičného kapitálu, nedostatočná previazanosť najmä veľkých podnikov s potencionálnymi domácimi subdodávateľmi, nízka úroveň podnikateľských zámerov a následný obmedzený prístup k financiam, nevyužívanie geotermálnej energie pre vykurovanie domov, resp. rekreačné účely, nízka kúpna sila obyvateľstva, nerozvinuté podnikateľské prostredie, nedostatočný informačný systém, propagácia a nedostatočné ubytovacie kapacity, nedostatočná sieť poradenských služieb pre podnikanie v cestovnom ruchu, vysoký podiel poľnohospodárskej pôdy alokovanej v poľnohospodársky znevýhodnených podmienkach, slabá inovačná aktivita, zastaralé budovy a technológie, odliv kvalifikovaných síl z poľnohospodárstva, zlý stav budov – energeticky náročné prevádzkovanie.

Príležitosti v okrese Krupina: vstup nových podnikateľov /investorov/ do existujúcich výrobných priestorov, podpora živnostenského, remeselného podnikania a samozamestnávania, využitie miestnej remeselnej tradície a prvkov ľudovej kultúry, kultúrny potenciál pre organizovanie folklórnych slávností, oživenie tradičných remesiel, letná turistika, poznávacie chodníky, využitie lazníckych osídlení pre rozvoj agroturistiky a ekoturizmu.

Ohrozenia v okrese Krupina: úbytok kvalifikovanej pracovnej sily z regiónu, technologické a poznatkové zaostávanie, nedostatočná úroveň strategického plánovania, trvalé zrušenie regionálnej železničnej trate, odchod mladých, podnikateľsky schopných a kvalifikovaných pracovníkov z územia regiónu, nezáujem obyvateľstva o zvyšovanie kvalifikácie v oblasti projektovania a získavania finančných zdrojov zo štrukturálnych fondov, nevybudovaná infraštruktúra pre rozvoj cestovného ruchu a nevyhovujúca kvalita zariadení,

nedostatočná prezentácia, zviditeľnenie, atraktivnosť a dostupnosť zariadení pre cestovný ruch a turizmus, nepriaznivý demografický vývoj.

Trh práce v obci Kráľovce-Krnišov z ekonomického hľadiska má pre ďalší rozvoj obce najväčší význam práve ekonomicky aktívna zložka obyvateľstva, v ktorej sa odráža ekonomická úroveň obce ako celku. Celkovú situáciu v ekonomickej aktivite obyvateľstva obce dokresľuje i stav nezamestnanosti. Údaje za posledné roky vykazujú kolísavú tendenciu počtu nezamestnaných. Medzi dlhodobu nezamestnaných patria predovšetkým obyvatelia s ukončeným základným vzdelaním a vyučením v odbore, ktorí hľadajú najťažšie umiestnenie na trhu práce. Mnoho obyvateľov hľadá rôzne iné príjmy pre zabezpečenie života, ako je napr. pomocné poľnohospodárske práce, práce v domácnostiach, kde sú obyvatelia dôchodcovia, a pod.

Nezamestnanosť

BBSK je jedným z troch krajov s najvyššou mierou nezamestnanosti. Nezamestnanosť v kraji v posledných rokoch dlhodobu klesala podobne ako na úrovni SR až do konca roka 2019 (SR 4,92 %, BB kraj 6,69 %). V roku 2020 začala nezamestnanosť následkom pandémie koronavírusu opäť rásť a dosiahla úroveň 9,83 %. Výrazné priestorové rozdiely v nezamestnanosti v rámci kraja potvrdzujú silnejšiu ekonomickú výkonnosť severozápadnej časti regiónu a, naopak, slabú rozvinutosť na juhu kraja. Najvyššia nezamestnanosť je v južných okresoch, najmä Rimavská Sobota a Revúca, ktoré s mierou nezamestnanosti na úrovni 18 – 20 % obsadzujú prvé dve priečky poradia okresov SR s najvyššou nezamestnanosťou.

Analýzy trhu práce hovoria o výraznom nedostatku pracovných síl na slovenskom trhu, pričom sa očakáva, že nedostatok bude pretrvávať aj v strednodobom horizonte. Dodatočná potreba pracovných síl v Banskobystrickom kraji do roku 2025 je prognózovaná na 40-tisíc osôb. Dodatočná potreba je pritom vyvolaná nesúlalom medzi ponukou a dopytom na trhu práce. Uchádzačom okrem požadovanej kvalifikácie chýbajú aj niektoré kľúčové zručnosti. Očakáva sa, že až 70 % pracovných príležitostí bude vznikať na stredoškolských pozíciách, kde bude aj najväčší nedostatok pracovných síl.

Z dlhodobého hľadiska sa dopyt na trhu práce ubera od poľnohospodárstva, ťažby a priemyslu smerom k službám. Tento trend súvisí s rastúcou životnou úrovňou obyvateľov, je v súlade s vývojom v najvyspelejších krajinách a je urýchľovaný globalizáciou, technologickým pokrokom a inováciami. Očakáva sa, že do roku 2030 bude takmer štvrtina nových pracovných miest na Slovensku vytvorená v odvetví služieb a obchodu. Nárast by mal nastať aj na pozíciách kvalifikovaných pracovníkov a remeselníkov, technických a odborných pracovníkov a na manažérskych pozíciách.

Naopak, na pozíciách operátorov a montérov strojov a zariadení sa očakáva pokles, čo možno pripísať automatizácii a robotizácii. Svetové ekonomické fórum (WEF) prognózuje, že globálny trh práce sa v najbližších rokoch výrazne zmení. Pribudnú najmä pracovné pozície v IT sektore zamerané na vývojárske činnosti, automatizáciu a robotizáciu.

Zároveň viaceré pozície (napr. administratívne pozície, účtovníci, pracovníci vo výrobe a pod.) budú v dôsledku automatizácie na ústupe. K podobným záverom dospeli aj slovenské prognózy. V dôsledku automatizácie môže na Slovensku v budúcnosti zaniknúť viac než 60 % pracovných pozícií.

Z hľadiska udržateľnosti hospodárskeho rastu a zvyšovania zamestnanosti je kľúčové, aby sa pracovná sila dokázala flexibilne prispôbiť globálnym zmenám na trhu práce. Dôležitosť základných manuálnych a technických zručností („hard skills“) zamestnancov sa postupne znižuje. Výrazne rastie dôležitosť mäkkých a prierezových zručností („soft skills“). Zručnosťami budúcnosti, na rozvoj ktorých je potrebné sa zamerať, sú: analytické a kritické myslenie a komplexné riešenie problémov, aktívne učenie a techniky učenia, kreativita, originalita, iniciatíva. Najdôležitejšími technickými zručnosťami, ktorých dôležitosť rastie, sú technologický dizajn a programovanie (IT a digitálne zručnosti). Podiel obyvateľov Slovenska s aspoň základnými digitálnymi zručnosťami dosahuje úroveň len 54 %. S tým priamo súvisí kvalita a dostupnosť vzdelávania mládeže, ale aj celoživotného vzdelávania.

Priemerná mesačná mzda v kraji dlhodobo rastie. Od roku 2010 sa zvýšila o viac než 50 %, čo kopíruje celoslovenský trend, a v roku 2019 dosiahla úroveň 1 113 eur. Stále však zaostáva približne o 14 % za priemernou mzdou v SR. Tento jav možno pripísať vyššie opisovanej nízkej produktivite práce, nízkej vyprodukovanej pridanej hodnote aj slabšej konkurencieschopnosti regiónu. Najvyššie mzdy sú v odvetví informačných a komunikačných technológií, finančných a poisťovacích službách a v energetike. Nezamestnanosť sa čoraz viac koncentruje medzi nekvalifikovanými osobami a do určitých častí v rámci regiónu. Najhoršie sú na tom dlhodobo nezamestnaní. Určité percento uchádzačov o zamestnanie má len malé šance získať prácu, pretože majú nízku alebo žiadnu kvalifikáciu, avšak časť ľudí stráca schopnosť nájsť si zamestnanie aj preto, že klesá ich sebavedomie a tým aj schopnosť prezentovať sa v dobrom svetle pred potenciálnym zamestnávateľom.

Dlhodobo nezamestnaní občania sa stávajú čoraz väčším problémom. Najčastejším dôvodom dlhodobého zotrávania v režime nezamestnanosti je ich nedostatočné alebo minimálne vzdelanie a nízka zručnosť pre potreby trhu práce. Túto skupinu nezamestnaných charakterizuje predčasné ukončenie vzdelania, nevyhovujúca kvalifikácia z pohľadu ponuky voľných pracovných miest, strata pracovných návykov a motivácie pracovať, čím sa stávajú neuplatniteľnými na trhu práce.

Celkovo je pre región charakteristický vysoký počet nezamestnaných, nedostatok voľných pracovných miest, značný počet poberateľov sociálnych dávok a nízke príjmy obyvateľstva, ktoré sú pod úrovňou celoslovenského priemeru. Výrazne sa obmedzili pracovné príležitosti pre osoby s nižšou kvalifikáciou, ľudí nad 50 rokov a zdravotne postihnutých – nezamestnanosť v tejto skupine ľudí výrazne vzrástla a začala mať dlhodobý charakter.

Majetok obce a jeho štruktúra

Obecná samospráva môže ovplyvniť ekonomický rozvoj v obci viacerými spôsobmi:

- finančnými zdrojmi, ktorými disponuje v príjmovej časti rozpočtu, v mimorozpočtových fondoch a ich racionálnym využívaním,
- majetkom, ktorým disponuje a ktorý používa na zabezpečenie výkonu obecnej samosprávy,
- vytváraním podmienok pre rozvoj podnikania v obci pre podnikateľské subjekty budovaním technickej infraštruktúry, využívaním regulačných ekonomických a iných nástrojov,
- koordinácnou činnosťou, ktorou môže usmerňovať a ovplyvňovať podnikateľské aktivity a aj ostatných podnikateľských subjektov v obci a v jej okolí.

Priamo môže obec ovplyvňovať ekonomický rozvoj v obci prostredníctvom rozpočtu a využitia obecného majetku. Fiškálna decentralizácia prebiehajúca v ostatnom období spolu s postupným prenesením kompetencií na vyššie územné celky a obecné samosprávy výrazne zvyšujú zodpovednosť obecnej samosprávy a rozširujú oblasti, v ktorých môže obec plniť svoje úlohy.

Majetok obce tvorí:

- Obecný úrad so zasadačkou
- Verejné priestranstvá obce
- Dom smútku –využívaná obyvateľstvom pre účely poskytovania pohrebných služieb
- Požiarna zbrojnica –využívaná Dobrovoľným hasičským zborom na uskladnenie protipožiarnej výzbroje
- Obecný dom – ľudový dom s múzeom
- Objekt „Zberný dvor“ –objekt slúži na dočasné uskladnenie separovaných zložiek odpadu
- Oddychový park
- Humno – budova so sklado
- Pozemky v extraviláne obce – poľnohospodárska pôda
- Miestne komunikácie, mosty– cesty a premostenia využívané pešími účastníkmi a účastníkmi automobilovej dopravy
- Verejné osvetlenie – využívané obyvateľstvom
- tabuľa padlým II. sv. vojny
- kamerový systém
- autobusové zastávky a tržnice
- Kultúrny dom
- Obecná studňa (Poddášok)
- Obecná technika

Obecný rozpočet, dotácie a iné finančné príspevky

Rozpočet predstavuje základný nástroj finančného hospodárenia obce v príslušnom rozpočtovom roku, ktorým sa riadi financovanie úloh a funkcií obce v príslušnom rozpočtovom roku. Rozpočet obce vyjadruje samostatnosť hospodárenia obce. Rozpočet územnej samosprávy, rozpočtový proces, pravidiel rozpočtového hospodárenia, zostavovanie a schvaľovanie záverečného účtu obce sú upravené zákonom č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy v znení neskorších predpisov.

Obec Sudince štandardne pracuje s rozpočtom približne 74 tis. Eur ročne. Obec Kráľovce-Krnišov sa pravidelne zapája do zverejnených výziev Riadiacich orgánov operačných programov EÚ a aj iných možností na získanie finančných dotácií z národných zdrojov.

Projektové dokumentácie a implementácie projektových zámerov si obec Kráľovce-Krnišov zabezpečuje prevažne dodávateľsky, cez súkromné spoločnosti v zmysle zákona č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní služieb a tovarov.

2.10 Analýza externého prostredia

Vonkajšie prostredie v kontexte tohto Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja predstavuje pre obec tie oblasti, ktoré síce ovplyvňujú jej rozvoj (v rôznej miere, či už významne alebo len okrajovo), avšak obec ich zároveň nedokáže svojou činnosťou nijako ovplyvniť. V makroregionálnej mierke je dôležitým činiteľom rozvoja obce európsky rozvojový koncept „Red octopus“, ktorý stanovuje hlavné rozvojové centrá Európy. Ide o tzv. „červenú chobotnicu“ (pomenovanie podľa tvaru tejto rozvojovej siete), ktorá spája najrozvinutejšie európske sídelné a aglomeračné centrá a centrá, ktoré majú najväčší potenciál ďalšieho rozvoja. Jedno z ramien „červenej chobotnice“ prechádza aj Slovenskom, a to jeho juhozápadnou časťou (oblasť Bratislavy). Obec Kráľovce-Krnišov je teda od tohto ramena značne vzdialená.

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 stanovuje tri stupne rozvojových osí, ktoré vychádzajú z nasledovných kritérií:

- rozvojová os prvého stupňa – prepája centrá osídlenia prvej skupiny a ťažiská osídlenia prvej úrovne v štáte a porovnateľné centrá mimo hraníc krajiny, zahŕňajúc najmenej jednu cestnú komunikáciu a jednu železniciu rýchlostného typu,
- rozvojová os druhého stupňa – prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne s centrami osídlenia prvej skupiny a ťažiskami osídlenia prvej úrovne, resp. prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne medzi sebou, zahŕňajúc najmenej jednu cestnú komunikáciu a jednu železniciu nadregionálneho významu alebo jednu rýchlostnú cestu,
- rozvojová os tretieho stupňa – prepája stredné centrá a ťažiská osídlenia tretej úrovne navzájom, ako aj ostatné vyhodnocované centrá osídlenia s ostatnými centrami osídlenia druhej skupiny.

Z pohľadu rozvoja územia Slovenska najdôležitejšia, teda rozvojová os I. stupňa, prepája Bratislavu a Košice dvomi smermi – severoslovenským dopravným koridorom (cez Žilinu, Poprad a Prešov) a juhoslovenským dopravným koridorom (cez Nitru, Zvolen, Lučenec a Rožňavu).

Z prostredia investičnej pomoci ťažko očakávať priaznivé rozvojové impulzy pre región v blízkej budúcnosti. Štrukturálne fondy v programovom období 2021-2027 Jednou z možných ciest získavania finančných prostriedkov na realizáciu investičných akcií sú Európske štrukturálne a investičné fondy. Napriek tomu, že tieto európske štrukturálne a investičné fondy sú na Slovensku z aspektu regionálneho rozvoja definované ako „doplnkové“ zdroje financovania, v súčasnom modeli regionálnej politiky a nastavenia financovania samospráv sú práve tieto prostriedky z EŠIF hlavným zdrojom financií, bez ktorého by len ťažko boli samosprávy schopné financovať svoje rozvojové investičné projekty. V programovom období EÚ 2014 – 2020 čerpalo Slovensko európske štrukturálne a investičné fondy v rámci Cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti a v rámci Cieľa Európska územná spolupráca. V roku 2023 sa toto programové obdobie (z hľadiska financovania a ukončenia projektov) končí, pričom aktuálne sa už nachádzame v programovom období 2021-2027. Schválená je už Partnerská dohoda medzi Slovenskom a EÚ na nastávajúce programové obdobie 2021- 2027 a taktiež Operačný program Slovensko (SR už teda v novom období bude mať len jeden operačný program, čo je oproti minulému obdobiu 2014-2020 významná zmena).

Riadiaci orgán OP Slovensko (ktorým je MIRRI SK) a sprostredkovateľské orgány tak môžu pripravovať výzvy na podávanie projektov. Ďalším významným zdrojom financovania rozvojových projektov v najbližších rokoch je pre Slovensko Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky (tzv. Plán obnovy). Čiastočne z tohto Plánu obnovy môžu čerpať aj samosprávy. Plán obnovy sa však už nezaraďuje medzi EŠIF, ide o samostatný zdroj financovania, ktorý vznikol na podnet EÚ ako reakcia na krízu, spôsobená pandémiou COVID-19. Plán obnovy reaguje najmä na jej ekonomické dopady, v podmienkach Slovenskej republiky však aj na dlhodobé systémové nedostatky v slovenskej spoločnosti (SR je povinná uskutočňovať aj niektoré reformy).

Obrázok č.2: Programy politiky súdržnosti v programovom období 2021 – 2027

Zdroj: Tvoríme lepšie Slovensko (brožúra MIRRI SK)

Obrázok 3: Prehľad finančných zdrojov Programu Slovensko na obdobie 2021 - 2027

Zdroj: Tvoríme lepšie Slovensko (brožúra MIRRI SK)

Zmena klímy

Veľmi dôležitý faktor, ktorý bude čoraz viac ovplyvňovať rozvoj obce Kráľovce-Krnišov a ktorý je potrebné nutne riešiť, je zmena klímy (samozrejme, tento faktor nevplyva len na obec, ale pôsobí celosvetovo; v konečnom dôsledku však pôsobí aj lokálne – najčastejšie v podobe extrémnejších prejavov počasia ako sú horúčavy, povodne, suchá a pod.).

Zmena klímy ako fenomén 21. storočia sa stáva jednou z najväčších výziev environmentálnej politiky. Svetové ekonomické fórum vo svojej Správe o globálnych rizikách (2018), v ktorej pravidelne vyhodnocuje 50 najväčších globálnych rizík z hľadiska ich účinku, pravdepodobnosti a vzájomných interakcií, zaradilo extrémne prejavy počasia, krízu z nedostatku vody, prírodné katastrofy a zlyhanie zmierňovania zmeny klímy a adaptácie medzi 5 najväčších rizík súčasnosti (MŽP, 2018). Za obdobie rokov 1881 – 2017 sa na Slovensku pozoroval:

- rast priemernej ročnej teploty vzduchu asi o 1,73 °C (z pohľadu ročných sezón k najrýchlejšiemu otepľovaniu dochádza v lete a na jar);
- priestorovo rozdielny trend ročných úhrnov atmosférických zrážok v priemere asi o 0,5 % (na juhu Slovenska bol pokles miestami aj viac ako 10 %, na severe a severovýchode ojedinele úhrn zrážok vzrástol do 3 %);
- pokles relatívnej vlhkosti vzduchu (na juhu Slovenska od roku 1900 doteraz o 5 %, na ostatnom území menej);
- pokles všetkých charakteristík snehovej pokrývky do výšky 1000 m n. m takmer na celom území Slovenska (vo väčšej nadmorskej výške bol zaznamenaný jej nárast);
- vzrast potenciálneho výparu a pokles vlhkosti pôdy – charakteristiky výparu vody z pôdy a rastlín, vlhkosti pôdy, slnečného žiarenia potvrdzujú, že najmä juh Slovenska sa postupne vysušuje;
- zmeny v premenlivosti klímy (najmä zrážkových úhrnov) – príkladom sú v krátkom časovom intervale striedajúce sa extrémne vlhké a suché roky: extrémne suchý rok 2003 a čiastočne aj 2007, extrémne vlhké roky 2010 a 2016 a mimoriadne suchý rok 2011 a čiastočne aj 2012. Za ostatných 15 rokov došlo k významnejšiemu rastu výskytu extrémnych denných a niekoľkodenných úhrnov zrážok, čo malo za následok zvýšenie rizika lokálnych povodní v rôznych oblastiach SR.

Na druhej strane v období rokov 1989 – 2017 sa oveľa častejšie ako predtým vyskytovalo lokálne alebo celoplošné sucho, ktoré bolo zapríčinené predovšetkým dlhými periódami relatívne teplého počasia s malými úhrnmi zrážok v niektorej časti vegetačného obdobia. Zvlášť výrazné bolo sucho v rokoch 1990 – 1994, 2000, 2002, 2003 a 2007, v niektorých regiónoch na západe Slovenska aj v rokoch 2015 a 2017.

Riešením, ktoré by malo v konečnom dôsledku zabrániť, alebo aspoň minimalizovať riziká a negatívne dôsledky zmeny klímy, je kombinácia zmierňovacích opatrení zameraných na znižovanie emisií skleníkových plynov (mitigácia) s opatreniami, ktoré znížia zraniteľnosť a umožnia adaptáciu človeka a ekosystémov s nižšími ekonomickými, environmentálnymi a sociálnymi nákladmi. Cieľom adaptácie je zmierniť nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, znížiť zraniteľnosť a zvýšiť adaptívnu schopnosť prírodných a človekom vytvorených systémov voči aktuálnym, alebo očakávaným negatívnym dôsledkom zmeny klímy, a posilniť odolnosť celej spoločnosti zvyšovaním verejného povedomia v oblasti zmeny klímy a budovaním znalostnej základne pre účinnejšiu adaptáciu (MŽP, 2018).

2.11 Zhodnotenie súčasného stavu

SWOT ANALÝZA

Swot analýza obce Kráľovce-Krnišov bola použitá ako metóda, ktorá vychádza z analýzy doterajšieho vývoja, súčasného stavu obce s uvedením jeho silných stránok, súčasného stavu obce s uvedením jeho slabých stránok, jeho potenciálnych rozvojových zdrojov – príležitostí (šanci), jeho potenciálnych ohrození rozvojových zámerov – hrozieb (rizík).

Pre definovanie základných prvkov SWOT analýzy obce boli využité poznatky z doterajšieho vývoja a súčasného stavu vybavenia obce, rozvojové zámery obce, strategické ciele, ich priority a opatrenia. Informácie pre SWOT analýzu sme čerpali zo stretnutí s občanmi, swot analýzy z PHSR obce a z auditu územia.

Silné stránky obce predstavujú potenciálne faktory ďalšieho rozvoja obce vo všetkých základných oblastiach. Vytvárajú východiskovú základňu pre stanovenie reálnych rozvojových cieľov pre sociálnu inklúziu v obci Kráľovce-Krnišov.

Slabé stránky obce predstavujú limitujúce faktory rozvojových zámerov a oblastí, na ktoré treba sústrediť pozornosť orgánov samosprávy. Príležitosti (šance) sú faktormi, ktoré umožňujú pri ich využití naplnenie rozvojových zámerov obce, ich reálnosť a urýchlenie. Poznanie reálnych príležitostí je východiskom stanovenia splniteľných rozvojových cieľov v obci Kráľovce-Krnišov.

Ohrozenia (riziká) predstavujú skutočnosti, ktoré môžu negatívne ovplyvniť resp. spomaliť realizáciu strategických cieľov v obci Kráľovce-Krnišov. Dôsledná analýza možností vzniku rizík na celospoločenskej i komunálnej úrovni predstavuje predovšetkým analýzu možností pri zabezpečovaní finančných zdrojov.

Tabuľka č.16: SWOT ANALÝZA

HOSPODÁRSTVO A ROZVOJ	
Silné stránky	• Geografická poloha, vybudovaná dopravná infraštruktúra • Kultúrne a historické hodnoty územia spojené s vinohradníctvom, ovocinárstvom a včelárstvom • Kultúrna pamiatka - kostol, objekt ľudovej architektúry • Rekonštrukcia starých domov, chatárenie, dostatok nehnuteľností pre cestovný ruch • Existencia pôvodných vinohradov a ovocných sádov • Vinohradnícka a ovocinárska oblasť
Slabé stránky	• Starnutie obyvateľstva (všeobecný trend na národnej úrovni)
Príležitosti	• Možnosti bývania v atraktívnom prostredí • Zapojenie historických daností, tradícií a ľudových zvykov pri rozvoji rekreácie a turistiky • Zvýšenie atraktívnosti a príťažlivosti územia (odstránením, prebudovaním, sanáciou, zakrytím neestetických krajínnotvorných objektov)
Ohrozenia	• Zvyšovanie priemerného veku obyvateľstva • Úpadok remeselnej výroby • Úpadok vinohradníctva, ovocinárstva

DOPRAVA A KOMUNIKÁCIE

Silné stránky	- Priame autobusové spojenie s kúpeľným mestom Dudince, okresným, krajským mestom - Neďaleké napojenie na medzinárodnú cestu I. triedy Zvolen – Šahy 3 km /Krakov – Budapešť/ - Existujúca časť siete miestnych asfaltových komunikácií
Slabé stránky	- Nerešpektovanie rýchlosti áut idúcich cez obec - Nedostatočná údržba miestnych komunikácií - Nevyhovujúca cestná infraštruktúra - Chýbajú technologicky doriešené stojany na bicykle
Príležitosti	- Dobudovanie cestnej infraštruktúry - Opravy miestnych komunikácií - Technologicky doriešené stojany na bicykle - Dobudovanie cyklotrás - Obnova autobusových zastávok
Ohrozenia	- Zrušenie autobusových spojení - Devastovanie miestnych komunikácií ťažkou nákladnou dopravou

TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA

Silné stránky	- Dobrá technická infraštruktúra obce / dobré osvetlenie obce, verejné priestranstvo v centre obce/ - Verejný vodovod
Slabé stránky	- Nedobudovaná technická infraštruktúra - Nedostatočný vzhľad niektorých častí obce, chýba údržba a obnova - Zastaralý vodovod /zastarané a poruchové rozvody vodovodu /
Príležitosti	- Vybudovanie kanalizácie - Dobudovanie infraštruktúry - Obnova obecných budov a verejných priestranstiev
Ohrozenia	- Problém vodovod – starý prívod – nebezpečenstvo častej poruchy - Nedostatok finančných prostriedkov na obnovu obecných budov

ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO

Silné stránky	- Zavedený systém triedeného zberu odpadu - Zvyšujúce sa množstvá vytriedených zložiek komunálneho odpadu - Neustále zvyšovanie environmentálneho povedomia obyvateľov v oblasti zberu triedeného odpadu - Organizácia aktivít na podporu zberu odpadov a čistenia verejného priestranstva - Existencia zberného miesta na triedený odpad a na biologicky rozložiteľný odpad
Slabé stránky	- Nedostatok zdrojov na modernizáciu a optimalizáciu zabezpečenia technických služieb v obci - Nedostatočné ekologické povedomie obyvateľstva

	• Chýbajúca splašková kanalizácia a ČOV
Príležitosti	• Ďalšie zvyšovanie environmentálneho povedomia obyvateľstva v oblasti životného prostredia • Príležitosť na získanie nenávratných finančných prostriedkov na projekty v oblasti životného prostredia • Vybudovanie splaškovej kanalizácie a ČOV
Ohrozenia	• Nedostatok zdrojov na modernizáciu a optimalizáciu zabezpečenia technických služieb v obci • Existencia čiernych skládok • Nedostatočné ekologické povedomie obyvateľstva • Chýbajúca splašková kanalizácia a ČOV

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Silné stránky	• Územie bez starých environmentálnych záťaží • Čistá a zdravá krajina (čistý vzduch, voda, pôda) • Zachované a atraktívne prostredie nepoznačené priemyselnou výrobou • Dramatický a zaujímavý terén s množstvom vyhlíadok na krajinu regiónu • Výdatné vodné zdroje • Vlastný zdroj pitnej vody • Bohatá fauna a flóra • Vysoká lesnatosť územia, dostatok drevnej suroviny • Bohatstvo lovej zveri • Zaangažovanosť obyvateľov pri čistení lesov alebo uskutočnených brigádach
Slabé stránky	• Nevyhovujúce podmienky v zime (znečisťovanie ovzdušia) v dôsledku vykurovania • Nedostatočné využívanie obnoviteľných zdrojov energie • Slabé využívanie alternatívnych typov vykurovania • Mnoho domov nevyhovuje z hľadiska certifikácie budov – nezateplené
Príležitosti	• Zníženie emisného zaťaženia územia zmenou palivovej základne vykurovania domov na báze dreva • Využívanie obnoviteľných zdrojov energie (OZE) pri výrobe tepla a energie • Organizovanie brigád na vyčistenie zarastených pasienkov, lesov, vodných plôch a iných verejných priestranstiev
Ohrozenia	• Podceňovanie nutnosti spolupráce s odborníkmi z oblasti krajinnej ekológie a plánovania • Neúnosný rozvoj motorovej dopravy a jeho tlak na prírodné a životné prostredie • Prírodné katastrofy – povodne, víchrice

SOCIÁLNA OBLASŤ A NEZAMESTNANOSŤ

Silné stránky	• Znižovanie miery nezamestnanosti s predpokladom udržania klesajúceho trendu • Aktívna spolupráca samosprávy s kľúčovými subjektmi, ako je napr. ÚPSVaR
Slabé stránky	• Málo pracovných príležitostí, odchod za prácou • Pretrvávajúci nízky záujem uchádzačov o zamestnanie a o pracovné príležitosti • Nízke kvalifikačné vzdelanie sociálne znevýhodnených obyvateľov, ktorí sú dlhodobo nezamestnaní • Chýba starostlivosť o starších obyvateľov (opatrovateľský stacionár) • Problémy sociálnej inklúzie • Chýbajúce komunitné centrum a denný stacionár
Príležitosti	• Zvyšovanie kvalifikovanej pracovnej sily a napĺňanie potrieb trhu práce • Vytváranie podmienok zo strany štátu pre zosúladenie zručností a potrieb trhu práce • Využívanie dotačných nástrojov a finančných mechanizmov v oblasti rozvoja ľudských zdrojov a aktívnych opatrení trhu práce • Zriadenie denného stacionáru pre dôchodcov ako sociálne zariadenie • Zriadenie detského stacionáru pre matky s deťmi, komunitného centra • Organizovanie vzdelávacích aktivít v obci podporujúcich umiestnenie obyvateľstva na trhu práce • Získanie finančnej podpory na realizáciu projektových zámerov pre riešenie problémov týkajúcich sa zamestnanosti a sociálnej inklúzie • Zriadenie komunitného centra a denného stacionáru
Ohrozenia	• Odchod pracovnej sily do miest s vyššou kvalitou života podporený legislatívnymi a regionálnymi zmenami • Legislatívne zmeny v oblasti pracovného práva, ktoré zvýhodňujú ekonomicky neaktívne obyvateľstvo voči ekonomicky aktívnemu obyvateľstvu (EAO) • Nedostatočne motivujúca legislatíva pre mladých absolventov a vzrastajúci nezáujem absolventov o umiestnenie na trhu práce • Odchod mladých a vzdelaných ľudí za prácou mimo územia • Pretrvávajúca a platná legislatíva, ktorá nezohľadňuje úroveň kvalifikovanej sily a úroveň stredného školstva v nadväznosti na trh práce • Pretrvávajúce a prehľbovanie skrytých foriem diskriminácie na trhu práce • Nepriaznivý ekonomický a sociálny vývoj v spoločnosti a ohrozené existenčné podmienky pre zabezpečenie rodiny • Nástroje pomoci a podpory zamestnanosti nie sú dostatočne efektívne

VZDELANIE

Silné stránky	Potenciál rastu odbornosti a zručnosti
Slabé stránky	- Využívanie rekvalifikácie a jej nedostatočná efektívnosť - Apatia a nezáujem dlhodobo nezamestnaných obyvateľov na riešení svojho vzdelania a sociálneho statusu - Pokles počtu obyvateľov s dosiahnutým stredným odborným a vysokoškolským vzdelaním
Príležitosti	- Využívanie nástrojov ďalšieho vzdelávania, celoživotného vzdelávania a poradenstva pre dospelých - Možnosť čerpania finančných prostriedkov z fondov EU a rozpočtu SR na vzdelávacie programy - Dotačná podpora cielená na vzdelávacie aktivity - Zvyšovanie odbornej a vzdelanostnej úrovne zamestnancov obce
Ohrozenia	- Znižovanie vzdelanostnej úrovne obyvateľstva - Nedostatok finančných zdrojov pre investovanie do vzdelávacích programov

SPOLOČENSKÝ ŽIVOT, VOĽNÝ ČAS, KULTÚRA A ŠPORT

Silné stránky	- Organizovanie tradičných kultúrnych a športových podujatí v spolupráci s obyvateľstvom /obecné, regionálne / - Obec má spoločenské priestory na realizáciu aktivít - Existencia rôznych združení - Aktívni občania - Udržiavanie zvykov a tradícií
Slabé stránky	- Nedobudovaná športová infraštruktúra - Preferovanie osobných účtov na sociálnych sieťach na marketingové účely obce - Slabá spolupráca s okolitými obcami v oblasti kultúry a športu
Príležitosti	- Udržanie ľudových tradícií, celoročných kultúrnych podujatí v obci z vlastných zdrojov a prostredníctvom získania doplnkových zdrojov financovania - Vytváranie lepších podmienok pre systematické zapájanie detí a mládeže do voľnočasových aktivít - Modernizácia detského a športového ihriska - Zrekonštruovanie priestorov pre stretávanie miestnych združení - Modernizácia miestnych tržníc
Ohrozenia	- Strata identity a kultúrnych hodnôt - Nedostatok finančných zdrojov na realizáciu kultúrnych, spoločenských a športových podujatí - Nezáujem ľudí o veci verejné - Zánik organizácií a združení

PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE A CESTOVNÝ RUCH

Silné stránky	• Propagácia v médiách, sociálne siete • Dobré podmienky na horskú cykloturistiku • Poľovný revír • Vysoká návštevnosť organizovaných podujatí • Ubytovacie služby • Možnosti letného vyžitia s kompletnými službami – Lom Devičie, Pivničky (rekreačno-pivničné zariadenia) • Chránený strom – Koháryho dub – náučný chodník (z Hontianskych Nemiec)
Slabé stránky	• Nevyužívanie prírodného potenciálu okolia na rozvoj cestovného ruchu (cyklotrasy, chodníky) • Nedostatočné využitie potenciálu krajiny pre rekreáciu a turistiku a hospodársku činnosť • Nedostatočná propagácia územia, nerozvinutý informačný systém • Chýbajúce doplnkové služby cestovného ruchu • Nerozvinuté malé a stredné podnikanie • Málo živnostníkov, zlé legislatívne podmienky pre podnikanie v niektorých odvetviach • Chýbajúca koncepcia okolitých obcí a miest pracovať spolu na rozvoji CR
Príležitosti	• Prírodné a kultúrno-historické podmienky obce ako potenciál pre rozvoj cestovného ruchu v oblasti turizmu, cykloturizmu a rekreácie – využívanie doplnkových zdrojov na financovanie týchto rozvojových aktivít • Možnosti tradičnej letnej rekreácie spojenej s prírodnými, krajinárskymi a kultúrnymi hodnotami územia (horská turistika, poznávacia turistika, zber lesných plodov a bylín) • Možnosti vidieckej rekreácie • Starostlivosť o obec z hľadiska CR • Zvýšenie informovanosti o území • Cieľavedome podporovať a využívať potenciál cestovného ruchu • Vybudovanie náučného chodníka (história, vinohradníctvo, ovocinárstvo) • Efektívnejšia propagácia obce • Zjednotenie identity celého regiónu • Inovačný potenciál podnikov a potenciál pre budovanie poradenských štruktúr pre podnikanie, výskum, vývoj, inovácie, transfer know how podporený aj získaním nenávratných finančných prostriedkov • Vytváranie synergických efektov pri využívaní rozvojových faktorov prostredníctvom partnerstva so strategickými sociálno-ekonomickými partnermi • Rozvoj netradičného a extenzívneho poľnohospodárstva (pestovanie liečivých rastlín, včelárstvo, malé agrofarmy) • Využitie tradícií a znalostí predkov pri hospodárskom využití územia • Rozvoj lesného hospodárstva a poľovníctva

	• Zhodnocovanie drevnej suroviny • Obnova tradičných remesiel • Prepojenie poľnohospodárstva a lesného hospodárstva s obnovou tradičných remesiel • Podpora zmeny poľnohospodárskej produkcie – zameranie na výrobu a finalizáciu potravín (sady a pod.)
Ohrozenia	• Absencia miestnych koncepcií, strategických dokumentov, zručností a kapacít pre využitie potenciálu v oblasti rozvoja cestovného ruchu • Nezáujem a nedostatočné využívanie inovačného potenciálu a nedostatočný dopyt po inováciách v podnikateľskej sfére • Nepripravenosť ľudí na podnikanie • Národná regionálna politika – nedostatočná podpora malých podnikateľov, nedostatočná podpora cestovného ruchu a obnoviteľných zdrojov energie štátom • Nedostatočná až zlá koncepcia okolitých obcí pri rozvoji CR

SAMOSPRÁVA A BEZPEČNOSŤ

Silné stránky	• Aktívny dobrovoľný hasičský zbor s technikou • Ekonomický prínos čerpania nenávratných finančných príspevkov v rokoch 2014-2022 • Vysporiadané vlastnícke vzťahy obecných objektov • Obec vlastní poľnohospodársku pôdu
Slabé stránky	• Neúčast obyvateľov na zastupiteľstve • Nezáujem určitej skupiny obyvateľstva o veci verejné • Nedostatok finančných prostriedkov • Nevysporiadané vlastnícke vzťahy pod obecnými komunikáciami a objektmi • Obec nevlastní mechanizmy a stroje na rôzne práce • Nezrekonštruované miestne cintoríny • Nekompletný kamerový systém obce
Príležitosti	• Orientácia na efektívne partnerstvá a spoluprácu aktérov regionálneho rozvoja • Vysporiadanie vlastníckych vzťahov • Zakúpenie strojového a technického vybavenia obce • Rozšírenie kamerového systému • Získanie finančnej podpory z EÚ alebo ŠR SR • Systémové vzdelávanie zamestnancov obce v oblasti efektívneho riadenia samosprávy • Zabezpečenie školenia v odborných činnostiach pre obecných pracovníkov
Ohrozenia	• Nedostatok finančných zdrojov • Nevysporiadané vlastnícke vzťahy • Problémy legislatívne, nedôsledná legislatívna podpora • Nedostatočná osвета a informovanosť • Zvýšenie kriminality v obci

	• Strata alebo zneužitie dôležitých informácií o obci a jej vedení

INFORMATIZÁCIA OBCE

Silné stránky	• Fungujúca internetová sieť • Web stránka obce
Slabé stránky	• Málo finančných zdrojov na informatizáciu obce • Chýbajúce softvérové riešenia a programy
Príležitosti	• Vypracovanie koncepcie informatizácie obce • Zakúpenie softvérových riešení a programov
Ohrozenia	• Málo zainteresovaných obyvateľov do riadenia a možných príležitostí v obci • Neúspešnosť pri získavaní finančných grantov

Swot analýza silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození poskytla prehľad potenciálnych obmedzení i možností pri ďalšom rozvoji obce. Jej zhodnotenie umožnilo stanoviť nevyhnutné priority strategických cieľov v jednotlivých oblastiach a prijať opatrenia na zabezpečenie ich dosiahnutia. Analýza príležitostí a ohrození umožnila odhaliť doteraz nevyužívané šance a súčasne definovať riziká, s ktorými sa samospráva môže v ďalšom období stretnúť.

3 STRATEGICKÁ ČASŤ

Rozvoj rôznych regiónov, od lokálnej po makroregionálnu úroveň, je nutné chápať, realizovať, uvažovať a posudzovať v čo možno najširších súvislostiach a väzbách, nie izolovane. Z tohto dôvodu je preto pre stanovenie rozvojovej stratégie obce nevyhnutné rešpektovať aj rôzne „nadradené“ stratégie, ktoré boli prijaté či už na nadnárodnej úrovni, na úrovni štátu alebo VÚC.

Na medzinárodnej úrovni je Slovenská republika viazaná najmä Agendou 2030. Ide o súhrn globálnych záväzkov, ktorými medzinárodné spoločenstvo reaguje na najzávažnejšie výzvy súčasnosti. Zmena klímy, chudoba, zvyšujúce sa ekonomické a sociálne nerovnosti alebo neudržateľnosť prevládajúcich vzorcov výroby a spotreby sú komplexné a navzájom previazané problémy. Izolované zásahy a opatrenia preto strácajú účinnosť pri ich riešení.

Agenda 2030 bola prijatá členskými štátmi Organizácie Spojených národov v roku 2015 a vyzýva štáty k spoločnému koordinovanému postupu pri riešení globálnych výziev. Táto Agenda 2030 bola prijatá najmä za účelom zabezpečenia udržateľného rozvoja vo svete. Obsahuje spolu 17 cieľov, ktorých plnenie je v záujme udržateľného rozvoja potrebné naplňať. Implementácia Agendy 2030 je na Slovensku inštitucionálne rozdelená medzi Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR a Ministerstvo zahraničných vecí SR. V konzultácii s odbornou verejnosťou bola Agenda 2030 na

Slovensku premietnutá do užšieho súboru šiestich prioritných oblastí, ktoré zohľadňujú špecifiká Slovenska a ktoré budú základom ďalšej strategickej a koncepcnej práce.

Sú nimi:

- Vzdelanie pre dôstojný život,
- Smerovanie k znalostnej a environmentálnej udržateľnej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí,
- Znižovanie chudoby a sociálna inklúzia,
- Udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy,
- Právny štát, demokracia a bezpečnosť,
- Dobré zdravie.

Vyššie uvedené prioritné oblasti sa premietajú aj do opatrení regionálnej politiky, podporujúcich rozvoj jednotlivých regiónov Slovenska. Strategická časť Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Kráľovce-Krnišov na roky 2026-2032 nadväzuje na analytickú časť, ktorá predstavuje komplexnú analýzu územia. Táto časť PHSR obsahuje stratégiu rozvoja obce s ohľadom na jej vnútorné špecifiká a danosti. Jej súčasťou je strategická vízia, formulácia a návrh stratégie rozvoja, ako aj formulácia cieľov v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti.

3.1 Stratégia rozvoja

Cieľom strategickej časti programu je navrhnuť priority a opatrenia, ktoré budú viesť k naplneniu stanovenej vízie. Ide o návrh takých priorit a opatrení, ktorých riešenie je buď priamo v kompetencii obce alebo tiež takých, ktoré síce nie sú priamo v jej kompetencii, avšak obec ich dokáže svojou činnosťou a svojimi schopnosťami ovplyvniť žiaducim smerom.

Definovanie stratégie rozvoja obce vychádza najmä z detailného poznania jej vnútorného prostredia a z poznania potrieb obyvateľstva, pričom priamo nadväzuje na výsledky analýz. Stratégia vychádza zo základného predpokladu, že príslušné orgány verejnej správy od národnej po regionálnu úroveň budú zabezpečovať koordinovaný prístup v záujme dosiahnutia realizácie plánovaných zmien a že bude existovať dobrá informovanosť kľúčových aktérov regionálneho rozvoja.

Stratégia rozvoja obce je spracovaná v súlade s **Víziou a stratégiou rozvoja Slovenska do roku 2030**, ktorá plní úlohu Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky v zmysle zákona o podpore regionálneho rozvoja. Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 definuje (okrem iného) priority, ciele a nástroje podpory regionálneho rozvoja podľa typov regiónov, miest a obcí. Je v súlade s politikou súdržnosti Európskej únie v období 2021-2027, v rámci ktorej **Európska komisia zadefinovala 5 hlavných politických cieľov politiky súdržnosti:**

1. *Inteligentnejšia Európa – inovatívna a inteligentná transformácia hospodárstva*
2. *Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa*

3. *Prepojenejšia Európa – mobilita a regionálna pripojiteľnosť IKT*

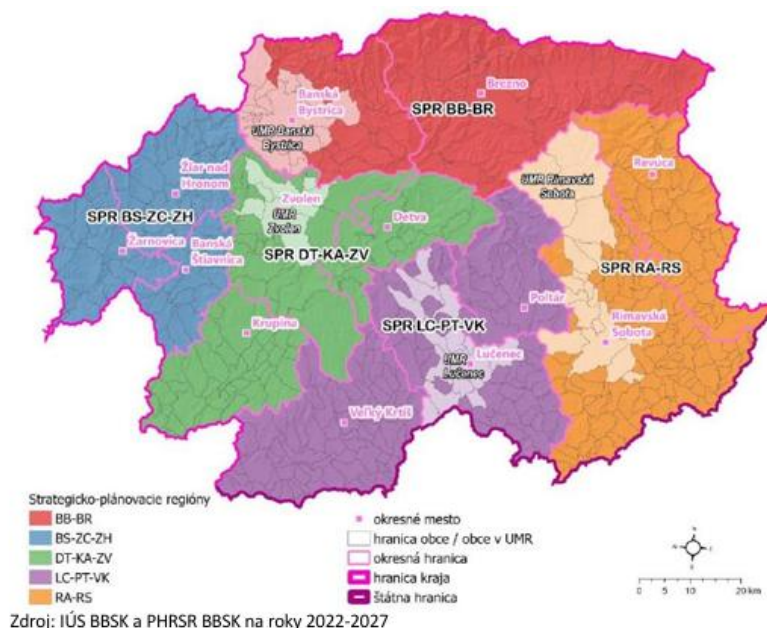
4. *Sociálnejšia Európa – vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv*

5. *Európa bližšie k občanom – udržateľný a integrovaný rozvoj mestských, vidieckych a pobrežných oblastí prostredníctvom miestnych iniciatív.*

V novom programovom období (2021-2027) nastávajú v oblasti strategického plánovania a riadenia a implementácie eurofondov viaceré zásadné zmeny. Doposiaľ sa programy rozvoja obcí vypracúvali na úrovni VÚC a na úrovni obcí a miest (pričom obce mali možnosť vypracovať si spoločný program rozvoja obcí). Po novom sa do strategického plánovania pridáva ďalší „medzistupeň“. Tento nový medzistupeň predstavujú tzv. Strategicko-plánovacie regióny (SPR), ktorých hranice zadefinuje príslušný VÚC a schváli ustanovená Rada partnerstva kraja. Pre každý SPR sa následne vypracúva špecifická stratégia, spracovaná vo forme integrovanej územnej stratégie (IUS) a obsahujúca špecifické ciele a operácie, vzťahujúce sa len na to-ktoré SPR.

Cieľom je zabezpečiť adresnejšie operácie a podporu regiónom na medzistupni medzi regionálnou samosprávou (VÚC) a miestnou samosprávou (obce). Tretí stupeň strategického plánovania budú stále tvoriť obce a mestá – tým je, samozrejme, ponechaná možnosť vypracovať si svoje vlastné PHSR (ak nevyužijú možnosť vypracovať si svoj PHSR ako súčasť spoločného programu rozvoja obcí). Obec Sudince leží v Banskobystrickom samosprávnom kraji a v programovom období 2021-2027 je súčasťou strategicko-plánovacieho regiónu SPR Detva-Krupina-Zvolen.

Obrázok č.3: Strategicko-plánovacie regióny (SPR) a územia udržateľného mestského rozvoja (UMR) na území Banskobystrického kraja

Zmena nastáva v rámci územného rozvoja. **Každý samosprávny kraj na Slovensku** a každé **územie udržateľného mestského rozvoja (UMR mestská funkčná časť)**, zadefinované Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie, si v rámci svojho PHRSR (resp. integrovanej územnej stratégie) definuje tzv. Integrované investičné balíčky (resp. integrované projektové balíčky). Tie pozostávajú z kľúčových projektov (ktorých realizácia je pre implementáciu daného projektového balíka kľúčová, nosná; bez nej by realizácia celého integrovaného balíka nemala zmysel a investície by nepriniesli synergický efekt) a komplementárnych projektových balíkov (ktoré obsahujú indikatívne tematické projektové balíčky).

Celý integrovaný projektový balík môže byť financovaný z rôznych zdrojov (napr. EŠIF, Plán obnovy, Fond pre spravodlivú transformáciu, tzv. Nórske fondy, úverové zdroje, vlastné zdroje, dotácie štátu a pod.). Tá časť integrovaného investičného balíka, ktorá bude financovaná len z EŠIF, sa nazýva **Integrovaná územná investícia** (IUI, angl. skratka ITI). Integrovaný územný rozvoj v rámci územného programu by už teda nemal byť realizovaný výlučne formou dopytovo-orientovaných projektov (ako tomu bolo doposiaľ). Časť IUI bude schvaľovaná Radou partnerstva daného VÚC (bez potreby vyhlasovania dopytovo-orientovaných výziev; výhodou tohto spôsobu schvaľovania bude, že najprv Rada partnerstva VÚC schváli konkrétny projektový zámer na realizáciu, takže žiadateľ bude mať istotu, že jeho projektový zámer určite získa financie na realizáciu; potom dostane úspešný žiadateľ čas na dopracovanie a dodanie všetkej potrebnej dokumentácie, ako napr. samotná projektová dokumentácia, územné rozhodnutie, stavebné povolenie a pod.; tento prístup môže teda potenciálne ušetriť žiadateľom množstvo financií, úsilia a času – keďže tí nebudú povinní mať pripravenú celú dokumentáciu už v čase podania žiadosti o NFP, ale až po jej schválení) a časť IUI sa bude stále implementovať formou dopytovo-orientovaných výziev, vyhlasovaných štátnymi orgánmi (rovnakým spôsobom ako tomu bolo doteraz).

3.2 Strategická vízia a hlavný cieľ obce

Strategickým zámerom obce je prostredníctvom tohto dokumentu zaviesť také systémové prepojenia, ktoré umožnia zrýchlenie vlastnej dynamiky rozvoja obce a následne aj regiónu. Predkladaný dokument na základe systematickej analýzy ponúka možnosti rozvoja obce zohľadňujúc tak historický vývoj ako aj súčasnú východiskovú situáciu. Uvádzaný rámec bude orientačným bodom nielen pre tvorbu konkrétnych projektov rozvoja obce, ale aj pre posudzovanie projektov, ktoré sa budú uchádzať o podporu realizácie zo strany obce.

Predkladané dlhodobé rozvojové zámery a plány obce vychádzajú zo súčasnej situácie v obci, sú založené na prirodzených a všeobecne platných princípoch, takže sú apolitické. Z toho dôvodu sú prijateľné a akceptovateľné aj pre ostatné, nasledujúce vedenia obce. Len

naplnením dlhodobých stratégií, cieľov a opatrení sa podarí dosiahnuť naplnenie stanovenej vízie.

Hlavné dlhodobé zámery obce, z ktorých sa odvodzujú čiastkové ciele sú:

- Riešenie súčasných a predpokladaných problémov obce so zreteľom na dlhodobý rozvoj
- Trvalo udržateľný a komplexný rozvoj obce
- Zvýšenie atraktívnosti obce

Riešenie súčasných a predpokladaných problémov obce so zreteľom na dlhodobý rozvoj

Spracované analýzy v predchádzajúcich kapitolách vyšpecifikovali problémové oblasti, ktoré musí obec riešiť. V rámci prekladaných riešení sa kladie dôraz na riešenia, ktoré akcentujú dlhší časový horizont.

Trvalo udržateľný a komplexný rozvoj obce

Rozvoj obce musí byť trvalý a trvalo udržateľný. Toto je proces zabezpečovania neustále sa zvyšujúcich nárokov občanov na kvalitu života. Rozvoj obce je teda reakciou na požiadavky občanov. Je evidentné, že tieto požiadavky zasahujú všetky oblasti života a sú tak z hľadiska obce komplexné. Ak teda hovoríme o rozvoji obce, je to v podstate nikdy nekončiaci proces plnenia rozvojových zámerov.

Zvýšenie atraktívnosti obce

Obec je organický celok produkujúci služby a statky pre obyvateľov. Z tohto hľadiska je kvalita týchto činností porovnávaná s inými obcami. Občan pri rozhodovaní, kde bude žiť, pracovať a odvádzať dane, sa rozhoduje aj na základe kvality služieb, ktoré obec poskytuje.

Obec sa tak z objektívnych dôvodov dostáva do konkurenčného boja o získanie obyvateľov. Rovnaká je tiež aj motivácia investorov a podnikateľských subjektov. Kráľovce-Krnišov sa preto zo spomínaných dôvodov dlhodobo cielene usilujú o neustále zvyšovanie svojej atraktívnosti.

Vízia je želanou predstavou obyvateľov o budúcnosti, o tom, ako by mala obec vyzeráť. Je teda nástrojom na motiváciu, opisom ideálneho stavu, ktorý by sme chceli v budúcnosti dosiahnuť. Stanovuje rámec pre definovanie strategických cieľov a priorít na strednodobý časový horizont.

Analýzou súčasného stavu obce, analýzou doteraz realizovaných a plánovaných projektov, na základe analýzy hlavných faktorov rozvoja a na základe funkcií, ktoré plní samospráva obce bola sformulovaná nasledovná strategická vízia obce:

„Obec Kráľovce-Krnišov bude modernou, ekonomicky, sociálne a kultúrne sa rozvíjajúcou obcou, ktorá svojim obyvateľom poskytne kvalitné životné prostredie s dostatkom kultúrneho a športového vyžitia a zároveň vytvorí dostatok možností pre

rozvoj pracovných miest a podnikania občanov v poľnohospodárstve, tradičných i nových remeslách a službách v oblasti vidieckeho cestovného ruchu. Obec sa stane pre svojich obyvateľov miestom na bývanie v ekologicky zdravom prostredí so silným sociálnym, národným, kultúrnym a hospodársko-spoločenským zázemím.“

Na dosiahnutie uvedenej strategickej vízie bude potrebné naplniť hlavný cieľ rozvoja obce Kráľovce-Krnišov na roky 2026-2032. Hlavným cieľom rozvoja obce je „**zvýšenou podporou drobného podnikania, diverzifikáciou poľnohospodárstva, rozvojom turizmu a spolupráce, zavedením inovácií, znižovaním chudoby, využitím prírodných a kultúrno-historických zdrojov s ohľadom na ochranu životného prostredia dosiahnuť trvaloudržateľný rozvoj obce a ekonomický a hospodársky blahobyt pre všetky generácie**“.

Pre naplnenie strategickej vízie si teda obec Kráľovce-Krnišov stanovila tri hlavné rozvojové oblasti a v rámci nich nasledovné priority:

Tabuľka č.17: Rozvojové oblasti

Hospodárska oblasť	Sociálna oblasť	Enviromentálna oblasť
Rozvoj lokálnej ekonomiky, Budovanie SMART infraštruktúry	Bývanie a bezpečnosť	Odpadové hospodárstvo
Technická infraštruktúra Mobilita	Občianska infraštruktúra, vybavenosť obce	Ochrana životného prostredia
Partnerská spolupráca	Kultúra, šport, voľný čas a cestovný ruch	Adaptácia na zmenu klímy, znižovanie produkcie CO ₂

Zdroj: obec

A.) Hospodárska oblasť – táto prioritná oblasť pozostáva z 3 priorít: rozvoj lokálnej ekonomiky, budovanie SMART infraštruktúry (podpora malého a stredného podnikania, podpora miestnej hospodárskej základne, zavádzanie inovácií, rozvoj poľnohospodárstva, rozvoj digitalizácie, realizácia SMART riešení, skvalitňovanie verejných služieb), mobilita (rekonštrukcia starých a výstavba nových miestnych komunikácií a chodníkov) a technická infraštruktúra (dobudovanie technickej vybavenosti obce – kanalizácia, ČOV) a partnerská spolupráca (spolupráca s partnerskými obcami).

B.) Sociálna oblasť – prioritná oblasť pozostávajúca z 3 rozvojových priorít: bývanie a bezpečnosť (podpora bývania v obci, prevencia kriminality), občianska infraštruktúra, vybavenosť obce (skvalitnenie občianskej vybavenosti, čiastočná rekonštrukcia budov vo vlastníctve obce, podpora sociálnych služieb a komunitného rozvoja) a kultúra, šport, voľný čas a cestovný ruch (rekonštrukcia a výstavba športových a oddychových zariadení, podpora kultúrnych a športových podujatí a telies, podpora atraktivity obce, podpora starostlivosti o historické objekty).

C.) Environmentálna oblasť – tretia prioritná oblasť pozostáva z 3 rozvojových priorít: odpadové hospodárstvo (podpora triedeného zberu, zvyšovanie úrovne

vytriedenia komunálnych odpadov), ochrana životného prostredia (starostlivosť o intravilán a extravilán katastra obce, vodné toky a vodné plochy, geologické zvláštnosti) a adaptácia na zmenu klímy, znižovanie produkcie CO₂ (realizácia zelených a modrých investícií, zvyšovanie biodiverzity, využívanie obnoviteľných zdrojov energie, zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, realizácia protipovodňových opatrení).

Prostredníctvom týchto troch prioritných oblastí a definovaných priorít, ktoré sú v programovej časti dokumentu rozpracované do jednotlivých opatrení a projektových zámerov, bude obec naplňať definovanú strategickú víziu rozvoja. Splnením jednotlivých cieľov a stanovených opatrení bude zabezpečovať zvyšovanie kvality života svojich obyvateľov.

Tabuľka č.18: Vízia, ciele a priority

Vízia			
<i>Obec Kráľovce-Krnišov bude modernou, ekonomicky, sociálne a kultúrne sa rozvíjajúcou obcou, ktorá svojim obyvateľom poskytne kvalitné životné prostredie s dostatkom kultúrneho a športového vyžitia a zároveň vytvorí dostatok možností pre rozvoj pracovných miest a podnikania občanov v poľnohospodárstve, tradičných i nových remeslách a službách v oblasti vidieckeho cestovného ruchu. Obec sa stane pre svojich obyvateľov miestom na bývanie v ekologicky zdravom prostredí so silným sociálnym, národným, kultúrnym a hospodársko-spoločenským zázemím.</i>			
Hlavný cieľ			
<i>Zvýšenou podporou drobného podnikania, diverzifikáciou poľnohospodárstva, rozvojom turizmu a spolupráce, zavedením inovácií, znižovaním chudoby, využitím prírodných a kultúrno-historických zdrojov s ohľadom na ochranu životného prostredia dosiahnuť trvaloudržateľný rozvoj obce a ekonomický a hospodársky blahobyť pre všetky generácie</i>			
Prioritná oblasť	Hospodárska	Sociálna	Environmentálna
Strategický cieľ	Rozvíjať vnútorný potenciál územia, založený na podpore miestneho hospodárstva a vybudovanej dopravnej a technickej infraštruktúry	Podporovať skvalitňovanie občianskej vybavenosti a zabezpečovať pre obyvateľov dôstojné podmienky spoločenského vyžitia	Zabezpečiť pre obyvateľov obce ako aj jej návštevníkov kvalitné a čisté životné prostredie
Priority	• Rozvoj lokálnej ekonomiky, budovanie SMART infraštruktúry • Mobilita • Technická	• Bývanie a bezpečnosť • Občianska infraštruktúra, vybavenosť obce • Kultúra, šport,	• Odpadové hospodárstvo • ochrana životného prostredia • Adaptácia na zmenu klímy,

	infraštruktúra • Partnerská spolupráca	voľný čas a cestovný ruch	znižovanie produkcie CO2
Opatrenia	1.1 Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov 1.2 Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb 1.3 Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry 1.4 Zlepšenie technickej vybavenosti obce 1.5 Spolupráca s partnerskými obcami	2.1 Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov, vrátane prevencie kriminality 2.2 Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti 2.3 Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít 2.4 Skvalitnenie ponuky športového vyžitia a trávenia voľného času 2.5 Podpora spoločenského a kultúrneho života	3.1 Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov 3.2 Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity 3.3 Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE 3.4 Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry

Zdroj: Vlastné spracovanie

4 PROGRAMOVÁ ČASŤ

Programová časť PHSR nadväzuje na strategickú časť a obsahuje opatrenia a projektové zámery na zabezpečenie realizácie programu rozvoja, vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám. Táto časť obsahuje podrobnejšie rozpracovanie cieľov v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti na úroveň opatrení a projektových zámerov.

Táto časť obsahuje konkrétne opatrenia a projektové zámery, vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám, súbor ukazovateľov, výsledkov a dopadov vrátane východiskových a cieľových hodnôt.

Opatrenia a projektové zámery podľa prioritných oblastí

V strategickú časť zadefinované priority v rámci troch prioritných oblastí (hospodárskej, sociálnej, environmentálnej) obsahujú viaceré opatrenia, pričom každé opatrenie pozostáva z jedného alebo viacerých konkrétnych projektových zámerov. Tie sú plne v

súlade s 5 hlavnými politickými cieľmi politiky súdržnosti Európskej únie na programové obdobie 2021-2027.

Realizácia projektových zámerov v rámci zadaných opatrení podporí inteligentnú transformáciu hospodárstva, napomôže prechodu na ekologickejšiu nízkouhlíkovú Európu, posilní mobilitu a digitalizáciu, prispeje k budovaniu sociálnejšej Európy a posilní miestny rozvoj (samozrejme, myslí sa tu realizácia projektových zámerov na území obce – pričom tieto projektové zábery svojím malým dielom napomôžu realizácii systémových zmien v celoslovenskom a európskom meradle).

Všetky projektové zábery, ktoré samospráva plánuje v strednodobom horizonte realizovať, sú uvedené v nasledujúcom formulári. Niektoré projektové zábery sú pritom „zložitejšie“ – budú si vyžadovať napr. spracovanie projektovej dokumentácie, inžinierske činnosti, zapojenie väčšieho počtu osôb do manažmentu takéhoto projektu a pod. Zároveň sú tu však uvedené aj také projektové zábery, ktoré predstavujú spravidla jednoduchšie „činnosti“ (nie je potrebné realizovať ich ako projekt; spravidla ide „jednoduchšie“, menej náročné činnosti). Všetky takéto zábery – či už „jednoduchšie“ alebo „zložitejšie“ – budeme v tejto aj ďalších kapitolách označovať pod rovnakým názvom „projektový záber“.

Všetky projektové zábery, ktoré sú v tomto PHSR zadané, môžu byť realizované v rámci integrovaných investičných balíkov, zadaných či už v Programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja (PHSR VÚC Banská Bystrica) alebo v integrovanej územnej stratégii SPR Detva-Krupina-Zvolen (IUS SPR Detva-Krupina-Zvolen); môžu byť taktiež zahrnuté medzi integrované územné investície (financované z EŠIF).

Tabuľka č.19: Plán aktivít

Prioritná oblasť 1 – HOSPODÁRSKA	
Opatrenie	Projektový záber
1.1 Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov	Proj. záber 1.1.1: Podpora rozvoja služieb a podnikateľských aktivít v obci - príprava pozemkov, budov, priestorových a technických podmienok pre vznik nových služieb a rozvoj existujúcich podnikateľských aktivít - prenájom obecných pozemkov a budov - podpora subjektov lesného hospodárstva a zhodnocovania drevnej hmoty - podpora poľnohospodárskych subjektov - podpora malých agrofariem a tradičných remesiel - ubytovacie a stravovacie služby Proj. záber 1.1.2: Podpora zavádzania inovácií u miestnych zamestnávateľov - zavádzanie nových produktov, zlepšených procesov, využívanie nových materiálov, zlepšovanie výrobných metód

1.2 Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb	Proj. zámer 1.2.1: Podpora zavádzania efektívnych SMART digitálnych riešení v podnikoch a u subjektov poskytujúcich verejné služby - realizácia podporných aktivít pri zavádzaní digitálnych riešení do spoločnosti (napr. v doprave, cestovnom ruchu, odpadovom hospodárstve, vo výrobných procesoch, pri poskytovaní elektronických služieb občanom a pod.) Proj. zámer 1.2.2: Zvyšovanie digitálnych zručností zamestnancov a obyvateľov obce - realizácia vzdelávacích aktivít pre zamestnancov pracujúcich v podnikoch a verejnej správe a pre miestnych obyvateľov Proj. zámer 1.2.3: Obstaranie komunálnej techniky na údržbu verejných priestorov - nákup potrebnej techniky a vybavenia na údržbu verejných priestranstiev (napr. traktor, nakladač, kosačka, zametač, odhŕňač snehu, fréza a pod.) Proj. zámer 1.2.4: Obstaranie územného plánu obce - obstaranie územného plánu obce v súlade so zákonom o územnom plánovaní
1.3 Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry	Proj. zámer 1.3.1: Modernizácia miestnych komunikácií, mostov a lávok - obnova poškodeného povrchu miestnych komunikácií - rekonštrukcia obecných mostov a lávok - dohodnutie spolupráce na oprave miestnych komunikácií s organizáciou Štátne lesy SR, ktorých mechanizmy a nákladné vozidlá poškodzujú miestne komunikácie Proj. zámer 1.3.2: Výstavba a obnovenie cyklistických a náučných chodníkov s prepojením na okolité obce, vrátane doplnkovej infraštruktúry - vybudovanie samostatných, od komunikácií stavebne oddelených cyklistických chodníkov - osadenie altánkov, lavičiek, informačných tabúľ, nabíjačiek na elektrické bicykle a pod. - vybudovanie náučných chodníkov
1.4 Zlepšenie technickej vybavenosti obce	Proj. zámer 1.4.1: Rekonštrukcia existujúcej vodovodnej siete - modernizácia a rozšírenie vodovodu Proj. zámer 1.4.2: Výstavba kanalizácie a ČOV - výstavba čističky odpadových vôd a pripojenie kanalizačných vetiev na ČOV

	- obstaranie dokumentácie na kanalizáciu - vybudovanie kanalizácie Proj. zámer 1.4.3: Dobudovanie technickej infraštruktúry - bezdrôtový rozhlas, verejné osvetlenie s využitím OZE (solárne svietidlá a pod.)
1.5 Spolupráca s partnerskými obcami	Proj. zámer 1.5.1: Rozvoj partnerskej a cezhraničnej spolupráce - rozvoj spolupráce s partnerskými obcami/mestami a inými organizáciami
Prioritná oblasť 2 – SOCIÁLNA	
Opatrenie	Projektový zámer
2.1 Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov, vrátane prevencie kriminality	Proj. zámer 2.1.1: Rozšírenie kamerového systému - osadenie ďalších bezpečnostných kamier za účelom prevencie kriminality a protispoločenského správania v obci, príp. aj monitorovania bezpečnosti cestnej premávky Proj. zámer 2.1.2: Realizácia bezpečnostných prvkov v doprave - osadenie rôznych dopravnobezpečnostných zariadení a prvkov (napr. vypuklé zrkadlá, dopravné značky, merače rýchlosti, spomaľovače rýchlosti, prechody pre chodcov, osvetlenie prechodov, nástupné ostrovčeky, zábradlia okolo exponovaných úsekov komunikácií a pod.)
2.2 Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti	Proj. zámer 2.2.1: Úprava verejných priestranstiev -stavebné úpravy a výsadba zelene Proj. zámer 2.2.2: Rekonštrukcia obecných budov - rekonštrukcia exteriéru a interiéru kultúrneho domu aj s vykurovaním a zníženie energetickej náročnosti - rekonštrukcia exteriéru a interiéru hasičskej zbrojnice - rekonštrukcia exteriéru a interiéru obecného úradu - rekonštrukcia a modernizácia zastávok a miestnych tržníc Proj. zámer 2.2.3: Rekonštrukcia domu smútku a cintorínov - rekonštrukcia exteriéru a interiéru domu smútku - terénne práce a oplotenie cintorínov
2.3 Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít	Proj. zámer 2.3.1: Zriadenie komunitného centra a denného stacionára - vybudovanie komunitného centra - vybudovanie denného stacionára

2.4 Skvalitnenie ponuky športového vyžitia a trávenia voľného času	Proj. zámer 2.4.1: Modernizácia multifunkčného ihriska - modernizácia exteriérových priestorov na realizáciu športových aktivít Proj. zámer 2.4.2: Modernizácia detského ihriska - vybudovanie a rozšírenie exteriérových priestorov na realizáciu voľnočasových aktivít - osadenie preliezok, hojdačiek a ďalších prvkov na hranie detí
2.5 Podpora spoločenského a kultúrneho života	Proj. zámer 2.5.1: Podpora kultúrnych a športových podujatí - podpora kultúrnych podujatí - podpora športových podujatí - podpora miestnych kultúrnych a športových telies
Prioritná oblasť 3 – ENVIRONMENTÁLNA	
Opatrenie	Projektový zámer
3.1 Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov	Proj. zámer 3.1.1: Skvalitnenie systému zberu odpadov, zavádzanie SMART prvkov v odpadovom hospodárstve, realizácia osvetových a vzdelávacích aktivít - zvýšenie efektivity triedeného zberu odpadov - rozšírenie možností zberu tzv. zeleného biologicky rozložiteľného a kuchynského odpadu z domácností - rozširovanie ponuky triedeného zberu o ďalšie druhy odpadov - implementácia rôznych SMART prvkov za účelom kvalitatívneho zlepšenia nakladania s odpadmi - realizácia edukatívnych aktivít rôznej povahy pre miestnych obyvateľov a iných pôvodcov odpadu za účelom zlepšenia nakladania s odpadmi
3.2 Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity	Proj. zámer 3.2.1: Údržba a revitalizácia zelene na verejných priestranstvách, výsadba stromov a krov - výkon starostlivosti o verejnú zeleň - výsadba novej zelene (stromy, kríky, tráva, kvety a pod.) za účelom rozširovania zelených plôch v intraviláne obce Proj. zámer 3.2.2: Realizácia ďalších adaptačných opatrení a opatrení na zvyšovanie biodiverzity v sídelnom prostredí - v spolupráci rôznymi subjektmi realizácia rôznych ďalších adaptačných opatrení, ako napr. dažďová záhrada, hmyzí hotel, včelia záhrada, vodná fontána, zelené parkovisko, zriadenie oddychovej zóny a pod.
3.3 Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE	Proj. zámer 3.3.1: Výstavba fotovoltických elektrární na strechách obecných budov - osadenie príslušnej techniky na výrobu elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov energie

	Proj. zámer 3.3.2: Podpora využívania obnoviteľných a alternatívnych zdrojov energie vo verejných budovách a na verejných plochách - realizácia ďalších podporných krokov na využívanie OZE a AZE (napr. zateplovanie budov a pod.) Proj. zámer 3.3.3: Komplexná obnova obecnej budovy, vrátane zvýšenia jej energetickej efektívnosti -komplexná rekonštrukcia exteriéru a interiéru budovy
3.4 Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry	Proj. zámer 3.4.1: Realizácia protipovodňových a vodozádržných opatrení - realizácia celého komplexu vzájomne prepojených aktivít zameraných na elimináciu prípadných povodní, zadržiavanie vody krajine, zvyšovanie biodiverzity a pod.

Zdroj: Obecny urad

Tabuľka č.20: Merateľné ukazovatele

Merateľné ukazovatele		
Prioritná oblasť 1 HOSPODÁRSKA	Prioritná oblasť 2 SOCIÁLNA	Prioritná oblasť 3 ENVIRONMENTÁLNA
Opatrenie 1.1 Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov - počet nových podnikajúcich subjektov - počet novovzniknutých služieb - počet nových rodinných fariem, počet nových spoločných hospodárskych dvorov, počet zapojených poľnohospodárskych podnikov do finalizácie produkcie - počet produktov miestnej výroby na trhu - počet podporených agrofariem - počet novovzniknutých a obnovených remesiel - počet dobudovaných	Opatrenie 2.1 Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov, vrátane prevencie kriminality - Počet nových osadených kamier - Počet nových dopravnobezpečnostných zariadení a prvkov Opatrenie 2.2 Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti - počet zrekonštruovaných obecných budov a objektov - počet nových verejných bezbariérových vstupov - počet ubytovacích kapacít - počet m2 plôch zrekonštruovaných verejných priestranstiev - počet vypracovaných	Opatrenie 3.1 Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov - počet osvetových materiálov pre verejnosť - počet aktivít zameraných na zvýšenie environmentálneho povedomia obyvateľstva - počet obyvateľov zapojených do aktivít zameraných na zvýšenie environmentálneho povedomia - počet SMART prvkov za účelom kvalitatívneho zlepšenia nakladania s odpadmi Opatrenie 3.2 Realizácia adaptačných a mitigačných

stravovacích kapacít - počet ubytovacích kapacít na súkromí / počet lôžok - web stránka / počet návštev na stránke - počet návštevníkov - počet zriadených nových prevádzok pre účely doplnkových služieb - počet nových služieb turistom Opatrenie 1.2 Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb - Počet podporených aktivít pri zavádzaní digitálnych riešení do spoločnosti - Počet podporených aktivít pri zavádzaní digitálnych riešení do spoločnosti - Počet vzdelávacích aktivít pre zamestnancov a obyvateľov - Počet zakúpenej techniky na údržbu verejných priestranstiev - obstaranie a digitalizácia územného plánu Opatrenie 1.3 Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry - počet m rekonštruovaných miestnych komunikácií - počet m vybudovaných,	projektových dokumentácií - počet zrekonštruovaných m2 v Dome smútku - počet osôb využívajúcich služby Domu smútku Opatrenie 2.3 Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít - počet zrekonštruovaných obecných budov - počet modernizovaných zariadení občianskej vybavenosti - počet vzdelávacích, rekvalifikačných a motivačných programov - počet klientov zariadení so sociálnymi službami Opatrenie 2.4 Skvalitnenie ponuky športového využitia a trávenia voľného času - počet voľnočasových aktivít - počet nových plôch a zariadení športu, kultúry a oddychu - počet osôb využívajúcich areály Opatrenie 2.5 Podpora spoločenského a kultúrneho života - počet obnovených tradícií - počet podporených spolkov, klubov, záujmových a občianskych združení - počet vzniknutých záujmových združení a spolkov - počet programov práce s	opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity - počet m2 revitalizovaných verejných priestranstiev - počet adaptačných opatrení na zvyšovanie biodiverzity Opatrenie 3.3 Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE - počet zateplených budov - počet fotovoltických elektrární - počet prvkov využívajúcich OZE Opatrenie 3.4 Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry - počet realizovaných prvkov protipovodňových a vodozádržných opatrení
--	---	---

obnovených chodníkov pre peších • počet m siete turistických trás a cyklotrás • počet zriadených náučných chodníkov • počet vybudovaných oddychových miest s prístreškami počet informačných a orientačných objektov • počet m2 vybudovaných odstavných plôch • počet rekonštruovaných premostení Opatrenie 1.4 Zlepšenie technickej vybavenosť obce • počet m zrekonštruovaného vodovodného potrubia • počet m vybudovanej kanalizácie • počet vybudovaných ČOV • počet zrekonštruovaných obecných studní • počet nainštalovaných solárnych svietidiel • počet bodov bezdrôtového rozhlasu Opatrenie 1.5 Spolupráca s partnerskými obcami • počet spolupracujúcich organizácií	verejnosťou • počet organizovaných podujatí • počet účastníkov na podujatiach • počet obyvateľov zapojených do aktivít • počet zapojených aktívnych subjektov do činnosti na veciach verejných • počet získaných dotácií a nenávratných finančných príspevkov	
---	--	--

Zdroj: vlastné spracovanie

5 REALIZAČNÁ ČASŤ

Realizačná časť je zameraná na popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie programu rozvoja obce, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce na základe stanovenia merateľných ukazovateľov a vecný

a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce formou akčných plánov. Realizačná časť obsahuje:

- akčný plán, - popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR,
- popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia,
- stručný popis komunikačnej stratégie PHSR k jednotlivým cieľovým skupinám,
- popis systému monitorovania a hodnotenia plnenia PHSR.

Akčný plán predstavuje konkrétny harmonogram činností súvisiacich s rozvojom obce v nadväznosti na prioritné oblasti sociálno-ekonomického rozvoja. Tento plán vychádza zo stratégie, je jej logickou súčasťou a realizuje sa prostredníctvom konkrétnych projektových zámerov. Obsahuje predpokladané termíny plnenia jednotlivých úloh, zoznam inštitúcií zodpovedných za ich plnenie a predpokladanú (odhadovanú) výšku zdrojov na ich realizáciu.

Tabuľka č.21: Akčný plán

Opatrenie, projektový zámer	Odhadovaný termín realizácie	Financovanie (tis.eur)	Zdroj
HOSPODÁRSKA OBLASŤ			
PRIORITA: ROZVOJ LOKÁLNEJ EKONOMIKY,			
Opatrenie 1.1: Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov			
Proj. zámer 1.1.1: Podpora rozvoja služieb a podnikateľských aktivít v obci	2026-2028	5	Dotácie, obec
Proj. zámer 1.1.2: Podpora zavádzania inovácií u miestnych zamestnávateľov	2027-2030	3	Dotácie, obec
Opatrenie 1.2: Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb			
Projektový zámer 1.2.1: Podpora zavádzania efektívnych SMART digitálnych riešení v podnikoch a u subjektov poskytujúcich verejné služby	2026-2030	10	Dotácie, obec
Proj. zámer 1.2.2: Zvyšovanie digitálnych zručností zamestnancov a obyvateľov obce	2026-2027	3	Dotácie, obec
Proj. zámer 1.2.3: Obstaranie komunálnej techniky na údržbu verejných priestorov	2026-2032	70	Dotácie, obec
Proj. zámer 1.2.4: Obstaranie územného plánu obce	2026	10	Dotácie, obec

PRIORITA: MOBILITA			
Opatrenie 1.3: Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry			
Proj. zámer 1.3.1: Modernizácia miestnych komunikácií, mostov	2026-2032	150	Dotácie, obec
Proj. zámer 1.3.2: Výstavba a obnovenie cyklistických a náučných chodníkov s prepojením na okolité obce, vrátane doplnkovej infraštruktúry	2026-2028	35	Dotácie, obec
PRIORITA: TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA			
Opatrenie 1.4: Zlepšenie technickej vybavenosti obce			
Proj. zámer 1.4.1: Rekonštrukcia existujúcej vodovodnej siete	2026-2035	200	Dotácie, obec
Proj. zámer 1.4.2: Výstavba kanalizácie a ČOV	2026-2032	450	Dotácie, obec
Proj. zámer 1.4.3: Dobudovanie technickej infraštruktúry	2026-2029	55	Dotácie, obec
PRIORITA: PARTNERSKÁ A CEHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA			
Opatrenie 1.5: Spolupráca s partnerskými obcami			
Projektový zámer 1.5.1: Rozvoj partnerskej spolupráce	2026-2030	6	Dotácie, obec
Opatrenie, projektový zámer	Odhadovaný termín realizácie	Financovanie (tis.eur)	Zdroj
SOCIÁLNA OBLASŤ			
PRIORITA: BÝVANIE A BEZPEČNOSŤ			
Opatrenie 2.1: Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov, vrátane prevencie kriminality			
Proj. zámer 2.1.1: Rozšírenie kamerového systému	2027-2029	5	Dotácie, obec
Proj. zámer 2.1.2: Realizácia bezpečnostných prvkov v doprave	2028-2030	3	Dotácie, obec
PRIORITA: BÝVANIE A BEZPEČNOSŤ			
Opatrenie 2.2: Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti			
Proj. zámer 2.2.1: Úprava verejných priestranstiev	2026-2030	4	Dotácie, obec
Proj. zámer 2.2.2: Rekonštrukcia obecných budov	2026-2032	350	Dotácie, obec
Proj. zámer 2.2.3:	2027-2030	65	Dotácie, obec

Rekonštrukcia domu smútku a cintorínov			
PRIORITA: BÝVANIE A BEZPEČNOSŤ			
Opatrenie 2.3: Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít			
Proj. zámer 2.3.1: Zriadenie komunitného centra a denného stacionára	2026-2032	60	Dotácie, obec
PRIORITA: BÝVANIE A BEZPEČNOSŤ			
Opatrenie 2.4: Skvalitnenie ponuky športového vyžitia a trávenia voľného času			
Proj. zámer 2.4.1: Modernizácia multifunkčného ihriska	2026-2028	10	Dotácie, obec
Proj. zámer 2.4.2: Modernizácia detského ihriska	2026-2032	25	Dotácie, obec
PRIORITA: BÝVANIE A BEZPEČNOSŤ			
Opatrenie 2.5: Podpora spoločenského a kultúrneho života			
Proj. zámer 2.5.1: Podpora kultúrnych a športových podujatí	2026-2032	5	Dotácie, obec
Opatrenie, projektový zámer	Odhadovaný termín realizácie	Financovanie (tis.eur)	Zdroj
ENVIRONMENTÁLNA OBLASŤ			
PRIORITA: ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO			
Opatrenie 3.1: Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov			
Proj. zámer 3.1.1: Skvalitnenie systému zberu odpadov, zavádzanie SMART prvkov v odpadovom hospodárstve, realizácia osvetových a vzdelávacích aktivít	2028-2030	55	Dotácie, obec
PRIORITA: ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO			
Opatrenie 3.2: Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity			
Proj. zámer 3.2.1: Údržba a revitalizácia zelene na verejných priestranstvách, výsadba stromov a krov	2026-2032	80	Dotácie, obec
Proj. zámer 3.2.2: Realizácia ďalších adaptačných opatrení a opatrení na zvyšovanie biodiverzity v sídelnom prostredí	2026-2027	25	Dotácie, obec

PRIORITA: ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO			
Opatrenie 3.3: Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE			
Proj. zámer 3.3.1: Výstavba fotovoltických elektrární na strechách obecných budov	2026-2032	270	Dotácie, obec
Proj. zámer 3.3.2: Podpora využívania obnoviteľných a alternatívnych zdrojov energie vo verejných budovách a na verejných plochách	2026-2032	350	Dotácie, obec
Proj. zámer 3.3.3: Komplexná obnova obecnej budovy, vrátane zvýšenia jej energetickej efektívnosti	2026-2032	450	Dotácie, obec
PRIORITA: ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO			
Opatrenie 3.4: Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry			
Proj. zámer 3.4.1: Realizácia protipovodňových a vodozádržných opatrení	2026-2032	125	Dotácie, obec

Zdroj: vlastné spracovanie

Administratívne, organizačné a inštitucionálne zabezpečenie PHSR

Vypracovaním a schválením tohto programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja plní obec jeden zo základných princípov regionálnej politiky, ktorým je princíp programovania. Implementácia navrhovaných projektových zámerov si bude vyžadovať konkrétnych ľudí, ktorí budú tieto zámery uskutočňovať od začiatku do konca a ktorí za nich budú aj zodpovední. Vzhľadom na poddimenzovanosť samosprávy z aspektu ľudských zdrojov sa predpokladá, že niektoré projektové zámery bude potrebné realizovať v spolupráci s externými poradcami, odborníkmi, príp. špecializovanými firmami.

V systéme riadenia a implementácie PHSR je Riadiacim orgánom na úrovni obce obecný úrad prostredníctvom starostu obce. Ten zodpovedá za systém riadenia PHSR, ako aj za systém čerpania získaných dotácií, použitia úverových zdrojov a v prípade získania pomoci zo štrukturálnych fondov aj za čerpanie tejto pomoci. Obecné zastupiteľstvo plní úlohu Monitorovacieho výboru. Funkciu Platobného orgánu vykonáva ekonomické oddelenie OcÚ a príslušné oddelenia OcÚ plnia funkciu Sprostredkovateľského orgánu. PHSR ako aj všetky jeho zmeny a doplnky schvaľuje obecné zastupiteľstvo. Obecné zastupiteľstvo vo vzťahu k realizácii PHSR berie na vedomie návrh strategickej časti dokumentu, schvaľuje celý dokument PHSR a každoročne schvaľuje vyhodnotenie jeho plnenia. Úlohou obecného zastupiteľstva je taktiež schvaľovanie spolufinancovania pripravovaných projektov. Obecné zastupiteľstvo teda každoročne schvaľuje hodnotiace a monitorovacie správy a rozhoduje o prípadných zmenách a aktualizácii programu.

Stručný popis komunikačnej stratégie

Súčasťou každého z pripravovaných a realizovaných projektov PHSR budú, či už z dôvodu povinného informovania a publicity (najmä pri projektoch financovaných z EŠIF) alebo v rámci komunikácie medzi obcou a cieľovými skupinami pri príprave a realizácii projektov, rôzne formy komunikácie. V prípade realizácie projektov z EŠIF budú v záujme informovania verejnosti osadené informačné tabule, príp. budú organizované úvodné a záverečné konferencie, semináre, workshopy, rôzne informačné stretnutia a pod. V podmienkach obce prebieha komunikácia predovšetkým osobným stykom verejnosti a záujmových skupín s jej volenými orgánmi a zamestnancami.

Významným komunikačným kanálom najmä pre mladšie a stredné vekové kategórie obyvateľstva je webová stránka obce. Staršie vekové kategórie uprednostňujú najmä obecný rozhlas, úradnú tabuľu a osobné podanie. Ďalším nástrojom komunikácie budú pozvánky na priamu účasť verejnosti na zasadnutiach obecného zastupiteľstva. Prostredníctvom uvedených komunikačných kanálov bude až do ukončenia platnosti PHSR prebiehať neustála komunikácia s obyvateľmi týkajúca sa realizácie tohto Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce.

Systém monitorovania a hodnotenia

Cieľom systému monitorovania a hodnotenia je získavanie informácií o reálnom plnení PHSR a o jeho prípadnom negatívnom vývoji. Dôsledkom dobrého nastavenia systému monitorovania a hodnotenia bude prípadná zmena spôsobu realizácie, podľa potreby aj definovanie a prijatie nových opatrení. Samospráva bude získavať a spracovávať pripomienky poslancov, zamestnancov OcÚ, zainteresovaných partnerov a verejnosti. Spracované pripomienky budú predložené zastupiteľstvu na hodnotenie PHSR za a aj jeho prípadná aktualizácia.

Monitorovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja sa teda bude vykonávať priebežne počas celého trvania PHSR až do ukončenia jeho platnosti. Výstupom monitorovania PHSR bude monitorovacia správa za príslušný rok schválená obecným zastupiteľstvom. Za prípravu monitorovacej správy konkrétného projektu bude zodpovedať jeho garant podľa povahy projektu. Za prípravu monitorovacej správy PHSR bude zodpovedať samospráva obce – či už prostredníctvom starostu obce, hlavného kontrolóra, poslancov, zamestnancov obecného úradu, príp. inej poverenej osoby.

Tabuľka č.22: Plán priebežných hodnotení PHSR

Plán priebežných hodnotení PHSR počas jeho platnosti 2026 – 2032 (2035)		
Typ hodnotenia	Vykonať prvýkrát	Dôvod vykonania/periodicita
Strategické hodnotenie	najskôr v roku 2027	podľa rozhodnutia obce a vznikutej spoločenskej potreby
Operatívne hodnotenie	v prípade potreby	kontrola súladu programu s reálnou situáciou

Tematické hodnotenia časti PHSR	2027	téma hodnotenia identifikovaná ako riziková časť vo výročnej monitorovacej správe za predchádzajúci kalendárny rok
Ad hoc mimoriadne hodnotenie	v prípade potreby	pri značnom odklone od stanovených cieľov; pri návrhu na revíziu PHSR
Ad hoc hodnotenie celého PHSR alebo jeho časti	2026-2032	na základe rozhodnutia starostu, kontrolného orgánu, podnetu poslancov, správy auditu a pod.

Zdroj: vlastné spracovanie

6 FINANČNÁ ČASŤ

Finančná časť obsahuje finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnu a organizačnú stránku realizácie programu rozvoja obce.

Táto časť obsahuje:

- indikatívny finančný plán na celú realizáciu PHSR,
- model viaczdrojového financovania jednotlivých opatrení, projektových zámerov za účasti sociálno-ekonomických partnerov v území,
- hodnotiacu tabuľku pre výber projektových zámerov.

6.1 Indikatívny finančný plán

Výška potrebných finančných prostriedkov je v tomto PHSR uvedená pri jednotlivých projektových zámeroch a opatreniach. Uvedené sumy sú stanovené odhadom, keďže bez spracovania projektovej dokumentácie nie je možné ex-ante určiť predpokladanú sumu, potrebnú na realizáciu projektového zámeru. Navyše, táto suma sa ešte mení po realizácii verejného obstarávania. Pri rozhodovaní o financovaní jednotlivých projektových zámerov sa bude prihliadať na ich dôležitosť a na ich prínos pre rozvoj obce. Niektoré projektové zábery sa budú môcť realizovať v rámci bežnej prevádzky samosprávy, iné si však budú vyžadovať náročnejšie zdroje z hľadiska finančného aj personálneho zabezpečenia.

Potenciálne zdroje, ktoré sa samospráva môže snažiť získať na realizáciu opatrení a projektových zámerov, uvedených v tomto PHSR, sú najmä:

- bankové úvery,
- štátne dotácie z účelových fondov (napr. Environmentálny fond, ŠFRB, ...),
- financovanie z národných projektov (napr. úrady práce, soc. vecí a rodiny – AOTP...),
- rozpočet samosprávneho kraja,
- európske štrukturálne a investičné fondy,

- nadácie, neinvestičné fondy,
- účelové fondy zahraničných zastupiteľstiev v SR,
- sponzorské dary podnikateľov, súkromných osôb, neziskového sektora a pod.,
- vlastné zdroje (rozpočet obce).

6.2 Systém hodnotenia a zaraďovania projektov do financovania

Pri schvaľovaní financovania jednotlivých projektov je nutné prihliadať na ich dôležitosť a význam vo vzťahu k rozvoju obce. Najvyššiu prioritu majú projekty, ktoré vyplývajú priamo z legislatívy (SR, EÚ) a projekty riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu.

Do kategórie s vysokou prioritou sú zaradené projekty s oporou vo VZN obce, projekty MAS a projekty s vydaným právoplatným stavebným povolením a ukončeným procesom verejného obstarávania.

Strednú prioritu majú projekty, ktoré majú možnosť uchádzať sa o cudzie a doplnkové zdroje financovania (majú oporu v programovej štruktúre operačných programov a prioritných osí EŠIF). Do kategórie 4 a 5 spadajú projekty nachádzajúce sa vo fáze úvah (bez stavebného povolenia či ukončeného procesu VO).

Tabuľka č.23: Úroveň dôležitosti projektových zámerov

Kategória	Úroveň dôležitosti	Hodnotiace kritérium - Opis podmienok pre zaradenie do priority	Projekt
1	Najvyššia	a) Projekty vyplývajúce zo zákona a/alebo legislatívy EÚ b) Projekty riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu	2.3.3, 2.4.4, 2.5.1
2	Vysoká	a) projektové zámary s oporou vo VZN obce b) projektové zámary s právoplatným stavebným povolením c) projektové zámary MAS d) projektové zámary OOCR e) projektové zámary miestnych rozvojových organizácií f) projektové zámary s vysokou podporou obyvateľov g) projektové zámary s potenciálom spolufinancovania z EŠIF a z iných zdrojov a/alebo projektové zámary, ktorých realizácia je pre rozvoj obce nutná	1.2.3, 1.2.4, 1.3.1, 1.3.2, 1.4.1, 1.4.2, 2.1.1, 2.2.2,
3	Stredná	projektové zámary s potenciálom spolufinancovania z EŠIF a z iných zdrojov a/alebo projektové zámary, ktorých realizácia je pre rozvoj obce vhodná	1.1.1, 1.1.2, 1.2.1, 1.2.2, 1.3.5, 2.1.2, 2.2.1, 2.3.1, 2.3.2, 2.5.2,

			2.6.1, 3.1.1, 3.2.1, 3.3.1, 3.4.1
4	Nízka	a) Projekty definované ako zámery / v štádiu úvah.	1.3.3, 1.3.4, 1.4.3, 1.5.1, 2.3.4, 2.4.1, 3.2.2
5	Najnižšia	Ostatné	2.4.2

Zdroj: vlastné spracovanie

7 ZÁVEREČNÁ ČASŤ

Schválenie PHSR	
Dokument	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Kráľovce-Krnišov na roky 2026 – 2032 s výhľadom do roku 2035. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku, na území ktorého sa obec nachádza. Dokument je štruktúrovaný podľa Metodiky na vypracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC (v zmysle novely Zákona NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja schválenej vládou SR 18. júna 2014).
Spracovanie	Spracovanie: spracovanie PHSR vykonala MAS Zlatá cesta, ktorá koordinovala proces tvorby PHSR v spolupráci s obcou. Autorský kolektív: OZ Zlatá cesta, zamestnanci obce, poslanecký zbor, občania obce Kráľovce-Krnišov Obdobie spracovania – august 2025 – december 2025
Prerokovanie	Prerokovanie v orgánoch samosprávy (výbory, komisie, rada)
Schválenie	Návrh na uznesenie zastupiteľstva – obecné zastupiteľstvo schvaľuje PHSR obce Kráľovce-Krnišov na roky 2026 – 2032 s výhľadom do roku 2035.

Zdroj: vlastné spracovanie

7.1 Zoznamy

Zoznam tabuliek

- Tabuľka č.1: Pôdny fond v katastri obce
- Tabuľka č.2: Miera emisií v okrese a kraji
- Tabuľka č.3: Rozdelenie obyvateľstva podľa pohlavia
- Tabuľka č.4: Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva
- Tabuľka č.5: Národnostná štruktúra obyvateľstva
- Tabuľka č.6: Materinský jazyk obyvateľstva
- Tabuľka č.7: Štruktúra náboženského vyznania obyvateľstva
- Tabuľka č.8.-9.: Domy, byty a ukazovatele bývania v obci v roku 2021
- Tabuľka č.10: Súhrnný prehľad stavu základnej infraštruktúry v obci
- Tabuľka č.11.-12.: Súhrnný prehľad stavu občianskej infraštruktúry v obci
- Tabuľka č.13: Kultúrno - spoločenské podujatia v obci
- Tabuľka č.14: Zoznam aktívnych organizácií v obci
- Tabuľka č.15: Evidencia podnikateľských subjektov v obci
- Tabuľka č.16 SWOT analýza
- Tabuľka č.17: Rozvojové oblasti
- Tabuľka č.18: Vízia, ciele a priority
- Tabuľka č.19: Plán aktivít
- Tabuľka č.20: Merateľné ukazovatele
- Tabuľka č.21: Akčný plán
- Tabuľka č.22: Plán priebežných hodnotení PHSR
- Tabuľka č.23: Úroveň dôležitosti projektových zámerov

Zoznam grafov

- Graf č.1: Pôdny fond v katastri obce
- Graf č.2: Demografický vývoj
- Graf č.3: Rozdelenie obyvateľstva podľa pohlavia
- Graf č.4: Rozdelenie podľa vekových skupín obyvateľstva

Zoznam máp

- Mapa č.1.-4: Geografická poloha obce
- Mapa č.5.-8: Vodné toky v katastri obce

Zoznam obrázkov

- Obrázok č.1: Náučný chodník v katastri obce – Koháryho dub
- Obrázok č.2: Programy politiky súdržnosti v Programovom období 2021-2027
- Obrázok č.3: Strategicko-plánovacie regióny /SPR/ a územia udržateľného mestského rozvoja /UMR/ na území Banskobystrického kraja

Zoznam informačných zdrojov použitých v PHSR

- Inštitút priestorového plánovania (2016): Stručná metodika spracovania Programu rozvoja obce a Spoločného programu rozvoja obcí. Bratislava: september 2016.
- Konceptia územného rozvoja Slovenska 2001
- MDVRR (2015): Metodika na vypracovanie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC. Bratislava: Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja, verzia 2.0, február 2015, 62 s.
- MŽP (2018): Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia, aktualizácia 2018.
- Štatistický úrad Slovenskej republiky
- Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu (2020): Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja. Bratislava: január 2020.
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030
- Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení
- Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti
- Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy
- Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja
- Web stránka obce

Internetové zdroje:

- datacube.statistics.sk
- <http://cp.atlas.sk>
- <http://envirozataze.enviroportal.sk>
- <http://uzemia.enviroportal.sk>
- <https://gis.nlc.sk.org/islhp/#lesnictvo>
- www.cdb.sk
- www.ives.minv.sk/heraldreg
- www.maps.google.com
- www.minv.sk
- www.orsr.sk
- www.pamiatky.sk
- www.registeruz.sk
- www.scitanie.sk
- www.statistics.sk
- www.zrsr.sk
- www.voda.oma.sk

- <https://www.romovia.vlada.gov.sk/atlas-romskych-komunit/atlas-romskych-komunit-2019/>
- www.slovenskovkocke.sk

Zoznam skratiek použitých v PHSR

- AOTP Aktívne opatrenia trhu práce
- AZE Alternatívne zdroje energie
- BBSK Banskobystrický samosprávny kraj
- b.j. Bytové jednotky
- CLLD Community-led Local Development (Miestny rozvoj vedený komunitou)
- CR Cestovný ruch
- ČOV Čistička odpadových vôd
- DHZ Dobrovoľný hasičský zbor
- EAO Ekonomicky aktívne obyvateľstvo
- EIB Európska investičná banka
- EŠIF Európske štrukturálne a investičné fondy
- EÚ Európska únia
- EZÚS Európske zoskupenie územnej spolupráce
- ha Hektár
- HDP Hrubý domáci produkt
- IBV Individuálna bytová výstavba
- IT Informačné technológie
- IUI Integrovaná územná investícia, angl. skratka ITI
- IUS Integrovaná územná stratégia
- KURS Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001
- KZAM Klasifikácia zamestnaní
- MAS Miestna akčná skupina
- MRK Marginalizované rómske komunity
- MSP Malí a strední podnikatelia
- MŽP Ministerstvo životného prostredia
- NFP Nenávratný finančný príspevok
- NN Nízke napätie
- NPR Národná prírodná rezervácia
- OcÚ Obecný úrad
- OcZ Obecné zastupiteľstvo
- o. i. Okrem iného
- OOCR Oblastná organizácia cestovného ruchu CR Cestovný ruch
- OZE Obnoviteľné zdroje energie
- PA Povodňová aktivita
- PHSR Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja
- PP Prírodná pamiatka
- PR Prírodná rezervácia

- PPA Pôdohospodárska platobná agentúra
- PPF Poľnohospodársky pôdny fond
- SHR Samostatne hospodáriaci roľníci
- SMART (Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Time-bound), čiže špecifické, merateľné, dosiahnuteľné, relevantné a časovo ohraničené
- SPR Strategicko-plánovací región
- SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) silné a slabé stránky, príležitosti a ohrozenia
- ŠFRB Štátny fond rozvoja bývania
- ŠÚ SR Štatistický úrad Slovenskej republiky
- TTP Trvalé trávne porasty
- UMR Udržateľný mestský rozvoj
- UoZ Uchádzač o zamestnanie
- ÚPSVaR Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
- VÚC Vyšší územný celok
- VZN Všeobecne záväzné nariadenie